

ANALIZA OSIGURANIKA MIROVINSKOG I ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Periša, Gabrijela

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:130137>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**ANALIZA OSIGURANIKA MIROVINSKOG I
ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

Mentor:

doc.dr.sc Ivana Tadić

Student:

Gabrijela Periša, 1155636

Split, svibanj 2016.

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
1.1. Definicija problema	1
1.2. Cilj rada.....	1
1.3. Metode rada	1
1.4. Struktura rada	2
2. HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE	3
2.1. Funkcije i značenje mirovinskog sustava	3
2.2. Djelatnost Zavoda.....	4
2.3. Sustav mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj	5
2.3.1. Obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti.....	5
2.3.2. Obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje	6
2.3.3. Dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje	7
2.4. Prava iz mirovinskog osiguranja.....	8
2.4.1. Starosna mirovina	8
2.4.2. Prijevremena starosna mirovina.....	8
2.4.3. Invalidska mirovina	9
2.4.4. Obiteljska mirovina.....	9
2.5. Određivanje mirovine	10
2.6. Osiguranici Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje	12
2.6.1. Produženo osiguranje.....	13
2.6.2. Osobe osigurane u određenim okolnostima.....	14
2.6.3. Članovi obitelji osiguranika.....	15
3. HRVATSKI ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE	16
3.1. Djelatnost Zavoda.....	16
3.2. Vrste zdravstvenog osiguranja u RH.....	19
3.2.1. Osiguranici obveznog zdravstvenog osiguranja	20
3.2.2. Dopunsko zdravstveno osiguranje	22
3.2.3. Dodatno zdravstveno osiguranje.....	23

3.2.4. Privatno zdravstveno osiguranje	24
4. ANALIZA OSIGURANIKA HRVATSKOG ZAVODA ZA MIROVINSKO OSIGURANJE I HRVATSKOG ZAVODA ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE.....	25
4.1. Analiza osiguranika Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje.....	25
4.2. Analiza osiguranika Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.....	31
5. ZAKLJUČAK.....	39
SAŽETAK.....	41
SUMMARY.....	41
LITERATURA	42
POPIS TABLICA I GRAFIKONA	44

1. UVOD

1.1. Definicija problema

Mirovinsko i zdravstveno osiguranje u Republici Hrvatskoj djeluju kao javne ustanove. Osiguranici mirovinskog osiguranja su sve osobe koje su na osnovi radnog odnosa obvezno osigurane u Zavodu, čime im se osiguravaju prava u slučaju starosti ili smanjenja radne sposobnosti, a uređeno je Zakonom o mirovinskom osiguranju. Osiguranici zdravstvenog osiguranja su sve osobe koje imaju prebivalište na području RH, bez obzira na dob, radni odnos itd., a temelji se na Zakonu o obveznom zdravstvenom osiguranju te Zakonu o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju.

1.2. Cilj rada

Cilj rada je, uz pomoć dostupne literature i podataka potrebnih za izradu, upoznati sustav mirovinskog i zdravstvenog osiguranja na području RH, utvrditi načine njihova rada i djelovanja, te analizirati strukturu osiguranika.

1.3. Metode rada

Metode koje se koriste pri izradi rada jesu metoda proučavanja literature, metoda deskripcije i metoda analize. Metodom deskripcije prikazati će se i pojasniti osnovni pojmovi vezani uz HZZO i HZMO, dok će se metodom analize složeniji pojmovi raščlaniti na jednostavnije elemente, a analizirani podaci će se kasnije prikazati putem tablica i grafikona.

1.4. Struktura rada

Sadržaj rada sastoji se od pet poglavlja.

Prvo poglavlje je uvod u rad, gdje se definiraju problem i cilj istraživanja, te metode koje su korištene pri izradi rada.

U drugom poglavlju promatra se Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, njegova funkcija, značenje i djelatnost kojom se bavi, te podjela mirovinskog sustava. Također, utvrđuju se prava i obveze osiguranika, načini određivanja mirovine, te vrste osiguranika.

Treće poglavlje bavi se Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje. U ovom poglavlju definira se djelatnost Zavoda, vrste i podjele zdravstvenog osiguranja, te osiguranici koji su osigurani u zavodu pod tim uvjetima.

Četvrto poglavlje empirijski je dio rada, gdje se analiziraju osiguranici mirovinskog i zdravstvenog sustava Republike Hrvatske, njihova struktura i podjela.

Peto poglavlje je zaključak rada.

2. HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE

Mirovinski sustav je skup pravnih normi, financijskih i institucionalnih aranžmana kojima se regulira osiguranje od rizika starosti, invalidnosti i gubitka hranitelja. Mirovinski sustav se u pravilu sastoji od nekoliko podsustava definiranih s obzirom na kategorije osiguranika, način financiranja, upravljanje mirovinskim fondovima, raspodjelu mirovina i sl. Najvažnija je funkcija mirovinskog sustava da pojedincima i njihovim obiteljima posluži kao mehanizam koji će im omogućiti raspodjelu potrošnje tijekom cijelog životnog vijeka, ali i kada osiguranici i od njih uzdržavani članovi nisu u stanju zarađivati sredstva za život. Mirovine također predstavljaju važan oblik individualne i nacionalne štednje koja je važna kako za same građane, tako i za društvo u cjelini, te imaju bitnu funkciju u održanju solidarnosti unutar društva. U okviru mirovinskog sustava odvija se vertikalna redistribucija dohotka od bogatijih prema siromašnijim kategorijama umirovljenika, a isto tako, u mirovinskim se sustavima vrši horizontalna redistribucija dohotka u prilog onim umirovljenicima koji su u posebnoj životnoj situaciji, imaju dodatne troškove pa su im stoga potrebna veća sredstva za život.¹

U Republici Hrvatskoj, sustav mirovinskog osiguranja dio je sustava socijalne sigurnosti i prema pravu same države, ali i prema pravu Europske unije, a Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje djeluje kao javna ustanova, koja je osnovana s ciljem zaštite prava djelatnika u radnom odnosu, poljoprivrednika, obrtnika i drugih osoba iz obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti.

Pravni je slijednik bivših republičkih fondova mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika, samostalnih privrednika i individualnih poljoprivrednika odnosno svih prijašnjih institucija čija povijest počinje 1922., kada je osnovan Središnji ured za mirovinsko osiguranje radnika u Zagrebu.

2.1. Funkcije i značenje mirovinskog sustava

Opseg redistribucije ovisi o načelima na kojima je mirovinski sustav utemeljen, a najvažnija funkcija mirovinskog sustava je da pojedincima i njihovim obiteljima posluži kao mehanizam koji će im omogućiti raspodjelu potrošnje tijekom cijelog životnog vijeka,

¹ Puljitz, V. (2007) Hrvatski mirovinski sustav: korijeni, evolucija i perspektive, Revija za socijalnu politiku, god. 14, br. 2, str. 164.

posebno nakon razdoblja zaposlenosti, u slučaju invaliditeta ili gubitka hranitelja, dakle kada osiguranici i od njih uzdržavani članovi nisu u stanju zarađivati sredstva za život. Mirovine također predstavljaju važan oblik individualne i nacionalne štednje koja je važna kako za same građane, tako i za društvo u cjelini, te imaju bitnu funkciju u održavanju solidarnosti unutar društva. U okviru mirovinskog sustava odvija se vertikalna redistribucija dohotka od bogatijih prema siromašnijim kategorijama, u korist siromašnijih kategorija.²

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje ima svojstvo pravne osobe s pravima, obvezama i odgovornošću utvrđenom Zakonom i Statutom, a u rješavanju o pravima i obvezama iz mirovinskog osiguranja ima javne ovlasti, te posluje samostalno, a predstavlja ga i zastupa ravnatelj Zavoda. Rad Zavoda je javan, a javnost rada ostvaruje se izvještavanjem Hrvatskog sabora, osiguranika i korisnika prava iz mirovinskog osiguranja o radu i poslovanju Zavoda najmanje jedanput godišnje, osiguravanjem dostupnosti podataka o radu Zavoda sredstvima javnog priopćavanja te objavom Statuta i drugih općih akata Zavoda, kojima se uređuju prava i obveze osiguranika i korisnika prava iz mirovinskog osiguranja u „Narodnim novinama“.³

2.2. Djelatnost Zavoda

Djelatnost Zavoda jest provedba obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti i postupka ostvarivanja prava na doplatak za djecu, a obuhvaća:

- „obavljanje poslova u vezi s ostvarivanjem prava radnika, poljoprivrednika, obrtnika i drugih osiguranih osoba iz mirovinskog osiguranja i ostvarivanjem prava na doplatak za djecu,
- osiguranje zakonitosti ostvarivanja prava i pružanje stručne pomoći osiguranim osobama pri ostvarivanju prava,
- vođenje upravnog postupka u vezi s ostvarivanjem prava i obveza iz mirovinskog osiguranja i ostvarivanjem prava na doplatak za djecu,
- provedbu međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju i pravnih propisa Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti,
- vođenje evidencije o osiguranicima, obveznicima doprinosa i drugih davanja, korisnicima prava iz mirovinskog osiguranja i korisnicima prava na doplatak za

² Puljitz, V.: op. cit., str. 164.

³ HZMO: O nama, [Internet], raspoloživo na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=2> [08.03.2016.]

djecu i osiguravanje tajnosti podataka unesenih u evidenciju Zavoda u skladu sa zakonom i općim aktom,

- obavljanje poslova statističkih istraživanja u skladu sa zakonom,
- provjeravanje poslovnih knjiga, financijske dokumentacije i drugih evidencija obveznika doprinosa radi kontrole podataka koji služe za ostvarivanje prava,
- upravljanje i poslovanje prikupljenim sredstvima za namjene utvrđene Zakonom i ulaganje sredstava radi smanjenja obveza uplatitelja doprinosa i drugih davanja ili za povećanje primanja korisnika iz mirovinskog osiguranja,
- donošenje općih akata za provedbu mirovinskog osiguranja i drugih općih akata,
- provedba politike razvoja i unapređenja mirovinskog osiguranja,
- izdavanje stručno-informativnih publikacija o djelatnosti Zavoda,
- obavljanje drugih poslova u vezi s provedbom mirovinskog osiguranja i provedbom postupka za ostvarivanje prava na doplatak za djecu,
- obavljanje poslova u vezi s ostvarivanjem prava na pristup informacijama i ostalih poslova utvrđenih zakonom.⁴

2.3. Sustav mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj

Mirovinsko osiguranje u Republici Hrvatskoj uređeno je Zakonom o mirovinskom osiguranju. Mirovinsko osiguranje je grana socijalnog osiguranja koja se smatra osobito važnim dijelom sustava socijalne sigurnost, te ima za osnovni cilj prevladavanje socijalnih rizika, ostvarivanje socijalne pravde i socijalne solidarnosti nužne za održanje i razvoj društva.

Sustav mirovinskog osiguranja u RH čine:

- obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti,
- obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje,
- dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje.

⁴ HZMO: Djelatnost Zavoda, [Internet], raspoloživo na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=227> [08.03.2016.]

2.3.1. Obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti

Prvim stupom osiguranja naziva se obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti, a iz doprinosa zaposlenika koji se uplaćuju, isplaćuju se mirovine trenutnim, tj. sadašnjim korisnicima prava na mirovinu. Ovaj stup financira se i iz državnog proračuna.

Pravo na mirovinu može se ostvariti npr. zbog starosti (starosna mirovina), djelomičnog ili potpunog gubitka radne sposobnosti (invalidska mirovina) ili u slučaju smrti osiguranika ili korisnika (kada članovi obitelji mogu ostvariti pravo na obiteljsku mirovinu). Svaka osoba koja je u radnom odnosu ili obavlja samostalnu ili profesionalnu djelatnost, obveznik je izdvajanja doprinosa u prvi stup mirovinskog osiguranja. Zakonom određena stopa davanja svakog osiguranika za prvi stup je 15%.⁵

Mirovinski staž skupni je naziv za razdoblje provedeno u obveznom mirovinskom osiguranju i produženom osiguranju, te razdoblja izvan osiguranja koja se pod određenim uvjetima priznaju u mirovinski staž (poseban staž, to može biti npr. vrijeme provedeno u Hrvatskoj vojsci).

2.2.2. Obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje

Drugi stup mirovinskog osiguranja je individualna kapitalizirana štednja.

„Individualna“ znači da je riječ o osobnoj imovini osiguranika, odnosno da se uplaćena sredstva evidentiraju na osobnom računu osiguranika, dok „kapitalizirana“ znači da prilikom uplaćivanja u odabrani mirovinski fond osiguranik zapravo ostvaruje i neki prinos od tog ulaganja. Osiguranik je obvezan uplaćivati 5% od bruto plaće, no ima veću slobodu utoliko što sam može birati obvezni mirovinski fond i kategoriju obveznog mirovinskog fonda u koji će uplaćivati taj iznos. U okviru drugog stupa mirovinskog osiguranja faza prikupljanja sredstava odvija putem obveznih mirovinskih fondova, dok se faza isplate mirovina odvija isključivo putem mirovinskih osiguravajućih društava.⁶

⁵ HANFA: Mirovinski sustav, [Internet], raspoloživo na: [http://www.hanfa.hr/getfile/42493/HANFA-Mirovinski.pdf%20\[y%20Mirovinski%20sustav](http://www.hanfa.hr/getfile/42493/HANFA-Mirovinski.pdf%20[y%20Mirovinski%20sustav) [09.03.2016.]

⁶ HANFA: op. cit.

2.3.3. Dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje

Treći stup mirovinskog osiguranja je dobrovoljan i stvar je osobnog izbora svakog pojedinca, te isto kao i drugi stup, predstavlja individualnu kapitaliziranu štednju. Sredstva se prikupljaju putem dobrovoljnih mirovinskih fondova, a sredstva isplaćuju mirovinska osiguravajuća društva, a iznimno i mirovinska društva koja mogu obavljati privremenu isplatu mirovina. Također, važno je naglasiti da u ovom stupu osiguranici sami biraju učestalost i visinu uplata u fond.

Tablica 1: Prihodi i rashodi Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje u razdoblju 2013.-2014. godine

	2014.	2013.
Prihodi od doprinosa za MO	22.331.110.287	19.281.047.614
Opći prihodi proračuna	14.465.599.925	17.247.441.791
Vlastiti prihodi	1.597.175	3.316.364
Ostali prihodi	43.927.265	63.040.339
UKUPNI PRIHODI	36.842.234.652	36.594.846.108
Rashodi za zaposlene	283.158.158	285.582.761
Materijalni rashodi	84.720.556	88.581.370
Financijski rashodi	47.336.295	85.495.537
Mirovine	36.365.610.207	36.120.200.711
Nabava nefinancijske imovine	9.307.127	11.818.405
Obvezno osiguranje posebnih kategorija osiguranika (II. stup)	11.318.646	72.960
Ostali rashodi	4.400.698	247.336
UKUPNI RASHODI	36.806.851.687	36.603.807.693

Izvor: HZMO (2015) Izvješće o radu i poslovanju HZMO za 2014., Zagreb, str. 46.

Prethodna tablica prikazuje prihode i rashode Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje u 2013. i 2014. godini. U 2014. godini ostvaren je prihod od 36.842.234.652 kn, a u usporedbi s prethodnom 2013. godinom, vidljivo je kako su prihodi porasli, do čega je ponajviše došlo uslijed povlačenja sredstava iz II. mirovinskog stupa u I. mirovinski stup za osiguranike koji imaju beneficiran radni staž. U istoj godini su ostvareni manji opći prihodi iz proračuna u usporedbi s 2013. godinom, te je ostvareno i značajno sniženje vlastitih i ostalih prihoda.

Kada su u pitanju rashodi, prema tablici 1 može se uočiti da su se povećali za nešto manje od 1% u odnosu na isto razdoblje 2013. godine, s obzirom da se prosječna mirovina u 2014. godini povećala u odnosu na 2013. godinu. Financijski rashodi su smanjeni, kao i rashodi nabave nefinancijske imovine, no to nije dovelo do sveukupnog smanjenja rashoda.

2.4. Prava iz mirovinskog osiguranja

Mirovinsko osiguranje daje svojim osiguranicima prava, koja uglavnom proistječu iz mirovinskog staža, ali uz staž, za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja, važne su i godine života, te spol.

2.4.1. Starosna mirovina

Pravo na starosnu mirovinu stječe osiguranik kada navrši 65 godina života i 15 godina mirovinskog staža, dok pravo na starosnu mirovinu od 1. siječnja 2038. godine ima osiguranik kada navrši 67 godina života i 15 godina mirovinskog staža.

U razdoblju od 1. siječnja 2031. do 31. prosinca 2037. godine, i muškarcu i ženi, uvjet starosne dobi za starosnu mirovinu povećava se za tri mjeseca svake godine, a od 1. siječnja 2038. godine pravo na starosnu mirovinu ima osiguranik kada navrši 67 godina života i 15 godina mirovinskog staža, dakle bez obzira na spol.⁷

2.4.2. Prijevremena starosna mirovina

Osiguranik može ostvariti starosnu mirovinu i prije navršenih 60 godina života (muškarac), odnosno 55 godina života (žena) i ta se mirovina naziva prijevremenom starosnom mirovinom, a može se ostvariti s navršenih najmanje 35 godina mirovinskog staža i 55 godina života (muškarac), odnosno s navršenih najmanje 30 godina mirovinskog staža i 50 godina života (žena). Prijevremena starosna mirovina određuje se tako da se starosna mirovina koja bi osiguraniku pripadala prema dužini mirovinskog staža da je navršio 60 godina života (muškarac), odnosno 55 godina života (žena), umanjuje za svaku godinu ranijeg

⁷ HZMO: Starosna mirovina, [Internet], raspoloživo na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?ID=71> [09.03.2016.]

odlaska u mirovinu prije navršenih tih godina starosti, ovisno o godinama navršenog staža, i to za po 2% od mirovine muškarca s 38 ili 39 godina mirovinskog staža, odnosno od mirovine žene s 33 ili 34 godine, te za po 2,5% od mirovine muškarca s 35, 36 ili 37 godina mirovinskog staža, odnosno mirovine žene s 30, 31 ili 32 godine mirovinskog staža.⁸

2.4.3. Invalidska mirovina

Za ostvarenje prava uvjeta invalidske mirovine, moraju biti ispunjeni uvjeti postojanja djelomičnog ili potpunog gubitka radne sposobnosti, te uvjet staža.

Djelomični gubitak radne sposobnosti postoji kada kod osiguranika postoji smanjenje radne sposobnosti, a s obzirom na zdravstveno stanje, životnu dob, naobrazbu i sposobnost ne može se profesionalnom rehabilitacijom osposobiti za rad na drugim poslovima, ali može raditi najmanje 70% radnog vremena na prilagođenim poslovima koji odgovaraju njegovim dosadašnjim poslovima, i to iste ili slične razine obrazovanja, dok potpuni gubitak radne sposobnosti postoji kada kod osiguranika nastane trajni gubitak radne sposobnosti bez preostale radne sposobnosti. Ako je djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti nastao zbog bolesti i / ili ozljede izvan rada prije navršenih 65 godina života, pravo na invalidsku mirovinu osiguranik stječe ako mu navršeni mirovinski staž pokriva najmanje jednu trećinu radnog vijeka.⁹

2.4.4. Obiteljska mirovina

Članovi obitelji umrlog osiguranika imaju pravo na obiteljsku mirovinu ako je osiguranik navršio najmanje 5 godina staža osiguranja ili najmanje 10 godina mirovinskog staža, ili ako je osiguranik ispunjavao uvjete o dužini mirovinskog staža za stjecanje prava na invalidsku mirovinu ili je bio korisnik starosne, prijevremene starosne ili invalidske mirovine, odnosno korisnik prava na profesionalnu rehabilitaciju. Ako je smrt osiguranika ili osigurane

⁸ Baloković, S. (2010) Prijevremeno umirovljenje u Republici Hrvatskoj, Revija za socijalnu politiku, Vol.18 No.1, 2011., str. 63.

⁹ HZMO: Invalidska mirovina i profesionalna rehabilitacija, [Internet], raspoloživo na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=72> [10.03.2016.]

osobe nastala zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, članovi obitelji imaju pravo na obiteljsku mirovinu bez obzira na dužinu mirovinskog staža osiguranika.¹⁰

Pravo na obiteljsku imovinu umrlog člana imaju članovi obitelji, i to udovica, udovac ili izvanbračni drug (duže od 3 god.) ako su do smrti bračnog/izvanbračnog druga navršili 50 godina života, a ukoliko su mlađi, to pravo ostvaruju tek kad navrše 50 godina; djeca imaju pravo na obiteljsku mirovinu ako su mlađa od 15, odnosno 18 godina života, i ako su nezaposleni, dok djeca na redovitom školovanju imaju pravo na obiteljsku mirovinu do 26. godine života. Ukoliko je dijete nesposobno za rad, mirovinu prima dok traje nesposobnost, a ukoliko je dijete s invaliditetom, zadržava to pravo do svoje smrti. Roditelji osiguranika imaju pravo na obiteljsku mirovinu ukoliko imaju 60 i više godina života, te su nesposobni za rad.

2.5. Određivanje mirovine

Mirovina se određuje na način da se osobni bodovi osiguranika množe s mirovinskim faktorom i trenutnom vrijednošću mirovine, a u to se uračunava i dodatak na mirovinu, koji je sastavni dio mirovine, te je propisan Zakonom i iznosi 27%.

Osobni bodovi ovise o mirovinskom stažu i plaćama koje je osiguranik ostvario za vrijeme radnog vijeka, a utvrđuju se tako da se prosječni vrijednosni bodovi pomnože s ukupnim mirovinskim stažem i polaznim faktorom i jednako se računaju za sve vrste mirovina, dok se vrijednosni bodovi računaju tako da se plaća, odnosno osnovica osiguranja podijeli s prosječnom plaćom svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj za istu kalendarsku godinu, dok se mirovinskim faktorom određuje u kojem se opsegu uzimaju osobni bodovi pri izračunu mirovine, a iznosi 1,0 za starosnu, prijevremenu starosnu i invalidsku mirovinu zbog opće nesposobnosti za rad.¹¹

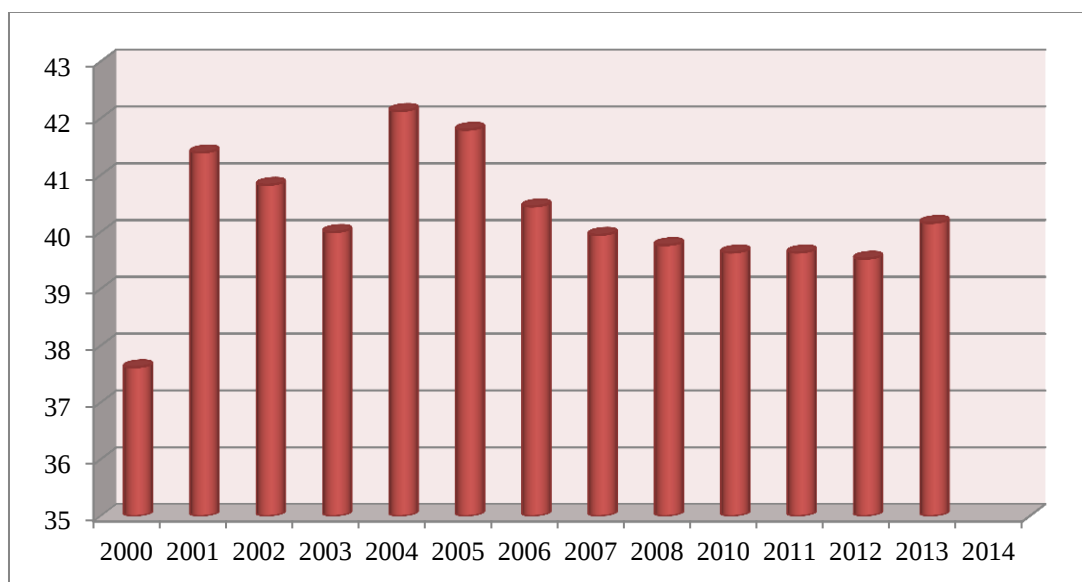
Pri određivanju mirovine, treba se voditi računa o najnižoj i najvišoj mirovini, a visina mirovine se izračunava na način da se svaka godina mirovinskog staža osiguranika množi sa vrijednošću koja je određena za najnižu mirovinu (u trenutku priznavanja prava na mirovinu), pa se na taj način izračunavaju prava na starosnu, prijevremenu starosnu, invalidsku i obiteljsku mirovinu. Vrijednost najniže mirovine u RH trenutno iznosi 59,05 kn za jednu

¹⁰ Europa.eu: Hrvatska-obiteljska mirovina: U kojim situacijama mogu tražiti?, [Internet], raspoloživo na: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1104&intPageId=2469&langId=hr> [10.03.2016.]

¹¹ HZMO: Određivanje mirovine, [Internet], raspoloživo na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?ID=76#1> [10.03.2016.]

godinu mirovinskog staža. Treba naglasiti i to da se najniža mirovina ne dodjeljuje invalidu rada ili korisniku invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad.¹²

Kada se govori o najvišoj mirovini, ona se izračunava na način da se ukupan mirovinski staž osiguranika iskaže u obliku decimalnog broja, te množi s 3,8 vrijednosnih bodova i polaznim faktorom, pa se tako izračunavaju osobni bodovi, te množe s mirovinskim faktorom i vrijednošću mirovine. Zastupnici Hrvatskog sabora, te branitelji iz Domovinskog rata imaju posebnu najvišu mirovinu, koja se određuje u visini dvije svote najviše mirovine za 40 godina mirovinskog staža.

Grafikon 1: Kretanje udjela prosječne mirovine u prosječnoj plaći

Izvor: HZMO (2015) Izvješće o radu i poslovanju HZMO, Zagreb, str. 13.

Kretanje udjela prosječne mirovine u prosječnoj plaći hrvatskih građana kroz godine prikazano je u grafikonu 1, te je vidljivo kako je 2000. godine bio najmanji udjel prosječne mirovine u prosječnoj plaći i iznosio je 37,62% prosječne plaće, nakon čega iz godine u godinu taj udjel raste. Prvenstveno se udjel povećao zbog primjene Zakona o povećanju mirovina radi otklanjanja rizika u razinama mirovina ostvarenih u različitim razdobljima. Nakon dvije godine porasta udjela, 2002. godine ponovno je došlo do njegova pada na 40,83%, koji je 2004. godine porastao na 42,13%. U 2007. godini umirovljenicima se počeo

¹² HZMO: op. cit.

isplaćivati dodatak na mirovine, što je dovelo do poboljšanja životnog standarda novih korisnika mirovina, ali i umanjilo razlike među različitim mirovinama ostvarenima u različitim razdobljima.

2.6. Osiguranici Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

Osiguranici Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje su sve fizičke osobe koje su na temelju radne aktivnosti obvezno osigurane na mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti, a osiguravaju im se sredstva u slučaju starosti ili smanjenja radne sposobnosti, te se njihovim obiteljskim članovima također osiguravaju prava na mirovinu po uvjetima određenima Zakonom.

Obvezni osiguranici mirovinskog osiguranja su sljedeći:¹³

- radnici, službenici i namještenici i s njima, prema posebnim propisima izjednačene osobe zaposleni na državnom području Republike Hrvatske,
- osobe izabrane ili imenovane na dužnosti u tijelima javne vlasti, jedinicama lokalne samouprave i jedinicama područne (regionalne) samouprave, ako za taj rad primaju plaću,
- osobe koje se nakon završenog školovanja nalaze na obveznom stručnom osposobljavanju za rad,
- osobe koje se stručno osposobljavaju za rad bez zasnivanja radnog odnosa, prema posebnim propisima,
- osobe zaposlene kod inozemnih organizacija sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koji ne uživaju diplomatski imunitet, kod inozemnih fizičkih osoba s prebivalištem ili sjedištem u Republici Hrvatskoj, ili kod diplomatskih misija i konzularnih ureda strane države te međunarodnih organizacija ili predstavništva sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koji uživaju diplomatski imunitet, ili u osobnoj službi kod stranih državljana, ako uredbama Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti ili međunarodnim ugovorom o socijalnom osiguranju nije drukčije određeno,
- državljani trećih zemalja i osobe bez državljanstva zaposleni na državnom području Republike Hrvatske, ako pravnim propisima Europske unije o

¹³ Zakon o mirovinskom osiguranju, NN 93/15, čl. 9.

koordinaciji sustava socijalne sigurnosti ili međunarodnim ugovorom o socijalnom osiguranju nije drukčije određeno,

- izaslani radnici koji za poslodavca sa sjedištem u Republici Hrvatskoj obavljaju poslove u drugoj državi te osobe na radu u diplomatskoj misiji ili konzularnom uredu Republike Hrvatske u inozemstvu,
- sezonski radnici u poljoprivredi.

Uz navedene, obvezno su osigurani i obrtnici i trgovci, odvjetnici, privatni radnici u zdravstvu, umjetnici, novinari, odgajatelji, lektori i prevoditelji, primalje, te vrhunski sportaši, članovi uprave ili direktori trgovačkih društava, kao i svećenici i vjerski službenici, ako nisu obvezno osigurani prema nekoj drugoj osnovi.

2.6.1. Produženo osiguranje

Produženo osiguranje znači da se osobe kojima istekne obvezno mirovinsko osiguranje, mogu dodatno osigurati, pod uvjetom da od prestanka obaveznog osiguranja nije prošlo 12 mjeseci, te u tom roku moraju podnijeti prijavu.

Osoba se može osigurati na produženo osiguranje za vrijeme:¹⁴

- neplaćenog dopusta,
- mirovanja radnog odnosa dok dijete ne navrši tri godine života,
- stručnog usavršavanja ili specijalizacije nakon prestanka ugovora o radu, službe, odnosno obavljanja djelatnosti,
- nezaposlenosti nakon prestanka osiguranja,
- nakon prestanka ugovora o radu na određeno vrijeme za stalne sezonske poslove privremenog ili sezonskog prekida obavljanja djelatnosti,
- zaposlenja u inozemstvu u međunarodnim i drugim organizacijama na osnovi međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, odnosno kod stranog poslodavca, ako za to vrijeme nije obvezno osigurana u Republici Hrvatskoj, odnosno ako uredbama Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti ili međunarodnim ugovorom o socijalnom osiguranju nije drukčije određeno,
- boravka u inozemstvu kao bračni drug osiguranika - na radu u inozemstvu,

¹⁴ Zakon o mirovinskom osiguranju: op. cit., čl. 18.

- nezaposlenosti osiguranika-člana posade broda nakon prestanka ugovora o radu na određeno vrijeme,
- kao osoba koja ima prebivalište na državnom području Republike Hrvatske za vrijeme nezaposlenosti nakon prestanka obveznoga mirovinskog osiguranja u državi članici Europske unije ili u državi s kojom je sklopljen međunarodni ugovor o socijalnom osiguranju, neovisno o tome je li prije obveznog osiguranja u inozemstvu bila osigurana u Republici Hrvatskoj,
- kao bračni drug osiguranika-profesionalnog ugovornog diplomata za vrijeme boravka u inozemstvu.

2.6.2. Osobe osigurane u određenim okolnostima

Za slučaj smanjenja radne sposobnosti uz preostalu radnu sposobnost te djelomičnog ili potpunog gubitka radne sposobnosti i tjelesnog oštećenja nastalih zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti osigurani su:

- učenici i studenti na preddiplomskom i diplomskom sveučilišnom studiju ili integriranom preddiplomskom i diplomskom sveučilišnom studiju ili specijalističkom diplomskom stručnom studiju, kao i studenti na preddiplomskom sveučilišnom studiju ili stručnom studiju za vrijeme praktične nastave, za vrijeme stručne prakse kod poslodavca, odnosno za vrijeme rada putem posrednika pri zapošljavanju učenika i redovnih studenata (primjenjuje se i na državljane država članica Europske unije koji se nalaze na školovanju u Republici Hrvatskoj, te na državljane trećih zemalja pod uvjetom uzajamnosti),
- nezaposleni za vrijeme stručnog osposobljavanja ili profesionalne rehabilitacije, na koje ih je uputila nadležna služba zapošljavanja,
- osobe koje obavljaju određene poslove za vrijeme izdržavanja kazne zatvora, rada za opće dobro sukladno posebnom propisu, primjene sigurnosnih mjera obveznoga psihijatrijskog liječenja i obveznog liječenja od ovisnosti, kao i odgojnih mjera,
- osobe koje sudjeluju u spašavanju ili obrani od elementarnih nepogoda,
- članovi dobrovoljnih vatrogasnih društava,
- osobe koje obavljaju dužnosti građana u obrani, u skladu s propisima o obrani,

- osobe koje na zahtjev državnih tijela pruže pomoć tim tijelima i tom se prigodom ozlijede ili razbole.¹⁵

2.6.3. Članovi obitelji osiguranika

U slučaju smrti osiguranika ili korisnika starosne, prijevremene starosne, invalidske mirovine i privremene invalidske mirovine osigurani su članovi njegove obitelji, i to:

- udovica, odnosno udovac,
- razvedeni bračni drug s pravom na uzdržavanje,
- djeca rođena u braku, izvan braka ili posvojena, te pastorčad koju je osiguranik uzdržavao,
- unučad koju je osiguranik uzdržavao, ako su bez oba roditelja ili ako imaju jednog ili oba roditelja kod kojih postoji potpuni gubitak radne sposobnosti prema ovome Zakonu,
- roditelji - otac, majka, očuh, maćeha i posvojitelj osiguranika, koje je osiguranik uzdržavao,
- djeca bez roditelja - braća, sestre i druga djeca koju je osiguranik uzeo na uzdržavanje, ako su bez oba roditelja ili ako imaju jednog ili oba roditelja kod kojih postoji potpuni gubitak radne sposobnosti.¹⁶

Član obitelji osiguranika može biti i izvanbračni drug, ukoliko je s osiguranikom živio do njegove smrti najmanje tri godine, što se utvrđuje na sudu.

¹⁵ Zakon o mirovinskom osiguranju: op. cit., čl. 19.

¹⁶ Ibid., čl. 22.

3. HRVATSKI ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

Zdravstvena zaštita se u Republici Hrvatskoj zasniva na načelima dostupnosti, pravičnosti, učinkovitosti, kvaliteti, te načelu osiguranja sigurnosti građana pri korištenju zdravstvene zaštite, te se provodi i na načelima sveobuhvatnosti, kontinuiranosti, dostupnosti i cjelovitog pristupa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, a institucija koja provodi financiranje zdravstvene skrbi je upravo Hrvatsko zavod za zdravstveno osiguranje.¹⁷

Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje javna je ustanova koja provodi poslove kroz sedam resora, radom Zavoda rukovodi ravnatelj, koji je samim time i odgovoran za njegovo financijsko poslovanje. HZZO djeluje i obavlja poslove za koje je nadležan u središnjoj ustrojstvenoj jedinici, ali ima i područne urede.

3.1. Djelatnost Zavoda

Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje obavlja sljedeće poslove:

- provodi politiku razvoja i unapređivanja zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja,
- obavlja poslove u svezi s ostvarivanjem prava i obveza osiguranih osoba iz obveznog zdravstvenog osiguranja u okviru kojeg i prava i obveze za slučaj ozljede na radu i profesionalne bolesti uključujući i specifičnu zdravstvenu zaštitu radnika, pruža im potrebnu stručnu pomoć u ostvarivanju prava i zaštiti njihovih interesa, te se brine o zakonitom ostvarivanju tih prava,
- provodi prvostupanjski i drugostupanjski upravni postupak u rješavanju o pravima i obvezama osiguranih osoba iz obveznog zdravstvenog osiguranja,
- planira novčana sredstva za prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja u okviru planiranih prihoda u državnom proračunu,
- daje ministru zdravlja mišljenje o mreži javne zdravstvene službe, te mišljenje o mreži ugovornih subjekata medicine rada, sukladno posebnom zakonu,
- daje prijedloge ministru zdravlja za izradu plana i programa mjera zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja,

¹⁷ Barić, V., Smolić, Š. (2013) Stabilnost zdravstvenog sustava u recesiji, [Internet], raspoloživo na: https://bib.irb.hr/datoteka/525081.Bari_Smoli_CROSBI.pdf [10.03.2016.]

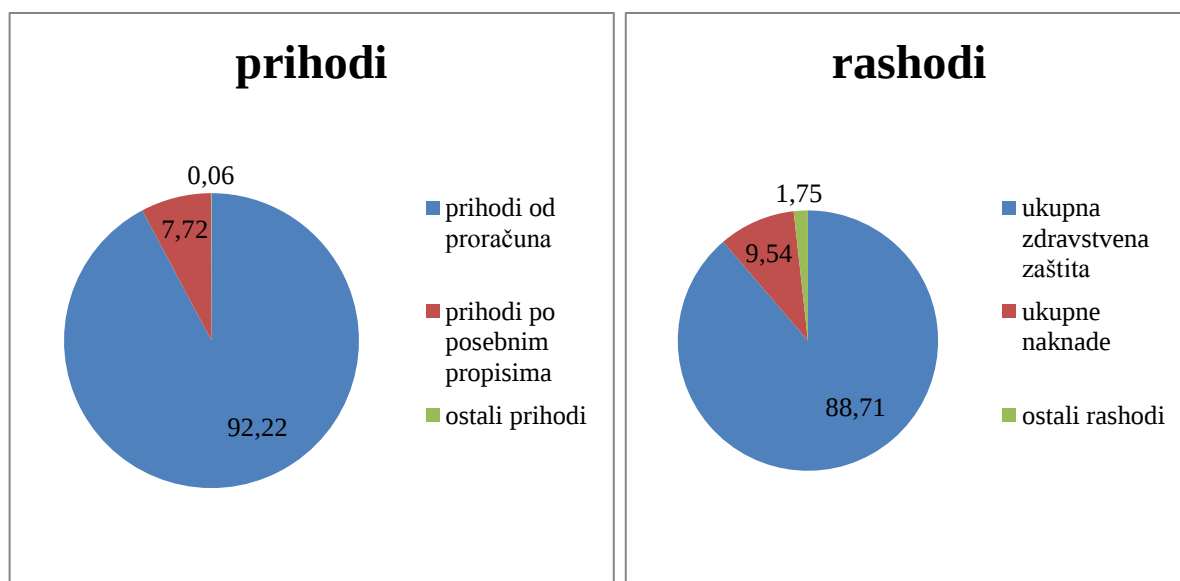
- predlaže ministru zdravlja opseg prava na zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja,
- obavlja poslove ugovaranja zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja sa zdravstvenim ustanovama i privatnim zdravstvenim radnicima uključenim u mrežu javne zdravstvene službe, a za specifičnu zdravstvenu zaštitu radnika s ugovornim subjektima uključenim u mrežu ugovornih subjekata medicine rada, te s isporučiteljima ortopedskih i drugih pomagala,
- plaća usluge ugovornim subjektima Zavoda za ugovorenu i izvršenu zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja osiguranim osobama,
- provodi nadzor nad ispunjavanjem ugovornih obveza ugovornih subjekata Zavoda u provođenju zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja u skladu sa sklopljenim ugovorom,
- plaća osiguranim osobama novčane naknade iz obveznog zdravstvenog osiguranja u skladu sa Zakonom, drugim propisima i općim aktima Zavoda, te troškove zdravstvene zaštite korištene u inozemstvu u skladu s općim aktom Zavoda, kao i troškove inozemnim zdravstvenim ustanovama za izvršenu zdravstvenu zaštitu osiguranim osobama koje su rješenjem Zavoda upućene na liječenje u inozemstvo u skladu s općim aktom Zavoda,
- utvrđuje način ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu na teret sredstava Zavoda u slučajevima kada osigurane osobe ne mogu ostvariti zdravstvenu zaštitu kod ugovornih subjekata Zavoda u skladu s općim aktom Zavoda,
- osigurava provedbu međunarodnih ugovora u dijelu koji se odnosi na obvezno zdravstveno osiguranje koje provodi Zavod,
- daje ministru zdravlja mišljenje o osnivanju i odobrenju rada zdravstvenih ustanova i odobrenju rada zdravstvenih radnika u privatnoj praksi radi uključenja u mrežu javne zdravstvene službe,
- utvrđuje osnovice, način obračuna i plaćanja, visinu, te obveznike obračunavanja i plaćanja doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje, ako Zakonom ili posebnim zakonom nije drukčije propisano, te osnovicu i stopu te način obračuna i uplate posebnog doprinosa za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu po privatnom poslu ako posebnim zakonom nije drukčije propisano,
- obavlja poslove kontrole poslovnih knjiga, financijske dokumentacije i drugih evidencija obveznika uplate doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje radi

utvrđivanja točnosti podataka i činjenica o kojima ovisi ostvarivanje prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja,

- vodi evidencije u svrhu osiguravanja podataka za provođenje obveznog zdravstvenog osiguranja te obavlja nadzor nad ostvarivanjem prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja,
- uređuje ostala pitanja vezana uz ostvarivanje prava i obveza iz obveznog zdravstvenog osiguranja,
- evidentira, analizira i razmjenjuje podatke koji ne sadrže osobna obilježja s državnim tijelima, ustanovama i drugim pravnim osobama, te obavlja konzultacije i daje savjete, a radi unapređenja zdravstvene zaštite, racionalizacije i smanjenja troškova obveznog zdravstvenog osiguranja,
- provodi istraživanja, statističke obrade i izrađuje izvješća u vezi ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja za potrebe Zavoda itd.¹⁸

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje je u 2014. godini ostvario je planirane prihode, koji su bili veći u odnosu na 2013. godinu. Prihodi od proračuna iznosili su 92,22%, prihodi po posebnim propisima 7,72%, dok su ostali prihodi bili 0,06%. Rashodi su iznosili 22.836.871.790,00 kn, te su u odnosu na 2013. godinu smanjeni za 5,64%. U strukturi rashoda najviše mjesta zauzima ukupna zdravstvena zaštita (88,71%), te ukupne naknade (9,54%), dok na ostale rashode dolazi 1,75% (ostali rashodi uključuju rashode za zaposlene, materijalne rashode, financijske rashode, rashode za nabavu nefinancijske imovine, i sl.)

¹⁸ Statut Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, NN 18/13, čl. 9.

Grafikon 2: Prihodi i rashodi Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje u 2014. godini

Izvor: Institut za javne financije (2015) Analiza mirovinskog sustava, Zagreb, str. 3.-5.

3.2. Vrste zdravstvenog osiguranja u RH

U Republici Hrvatskoj osiguranici u zdravstvenom sustavu imaju mogućnost izbora vrsta zdravstvenog osiguranja, te je svaki građanin obavezan prijaviti se na obvezno zdravstveno osiguranje. Zdravstveno osiguranje regulirano je Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju.

U Republici Hrvatskoj postoje sljedeće vrste osiguranja:

- obvezno zdravstveno osiguranje - temelji se na načelima solidarnosti i uzajamnosti, a obavezne su se osigurati osobe s prebivalištem u RH, te stranci koji imaju odobren stalni boravak, izuzetak su djeca do 18 godina života s prebivalištem, odnosno odobrenim stalnim boravištem u RH. Osigurane osobe su i članovi obitelji osiguranika i druge osigurane osobe;
- dopunsko zdravstveno osiguranje – osigurava se pokriće dijela troškova do pune cijene zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja,
- dodatno zdravstveno osiguranje – osigurava se viši standard zdravstvene zaštite u odnosu na standard propisan obveznim zdravstvenim osiguranjem, te veći opseg prava u odnosu na prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja,

- privatno zdravstveno osiguranje.¹⁹

3.2.1. Osiguranici obveznog zdravstvenog osiguranja

Kao što je već navedeno, obvezno zdravstveno osiguranje svojim imateljima daje određena prava i obveze, koje se ne mogu prenositi na druge osobe niti nasljeđivati.

Osiguranicima obveznog zdravstvenog osiguranja smatraju se:

- osobe u radnom odnosu kod pravne ili fizičke osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj,
- osobe koje su izabrane ili imenovane na stalne dužnosti u određenim tijelima državne vlasti, odnosno jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, ako za taj rad primaju plaću,
- osobe s prebivalištem ili odobrenim stalnim boravkom u Republici Hrvatskoj zaposlene u drugoj državi članici ili trećoj državi koje nemaju zdravstveno osiguranje nositelja zdravstvenog osiguranja države članice ili treće države,
- članovi uprave trgovačkih društava i izvršni direktori trgovačkih društava, ako nisu obvezno zdravstveno osigurani po osnovi rada kod druge pravne ili fizičke osobe u Republici Hrvatskoj ili drugoj državi članici,
- osobe koje se stručno osposobljavaju za rad bez zasnivanja radnog odnosa, odnosno koje se stručno osposobljavaju za rad uz mogućnost korištenja mjera aktivne politike zapošljavanja, sukladno posebnim propisima,
- osobe koje na području Republike Hrvatske obavljaju gospodarsku djelatnost obrta i s obrtom izjednačenih djelatnosti, osobe koje samostalno u obliku slobodnog zanimanja obavljaju profesionalnu djelatnost te osobe koje u Republici Hrvatskoj obavljaju djelatnost poljoprivrede i šumarstva kao jedino ili glavno zanimanje, ako su obveznici poreza na dohodak ili poreza na dobit i ako nisu osigurane po osnovi rada ili su korisnici prava na mirovinu,
- poljoprivrednici, svećenici i drugi vjerski službenici vjerske zajednice koja je upisana u evidenciju vjerskih zajednica koju vodi nadležno državno tijelo, ako nisu osigurani po osnovi rada,

¹⁹ Kovač, N. (2013) Financiranje zdravstva – situacija u Hrvatskoj, Ekonomski vjesnik, god. 26, br. 2, str. 554.

- korisnici prava na mirovinu i profesionalnu rehabilitaciju prema propisima o mirovinskom osiguranju Republike Hrvatske, ako imaju prebivalište ili odobren stalni boravak u Republici Hrvatskoj,
- korisnici mirovine i invalidnine, redoviti učenici srednjih škola i redoviti studenti visokih učilišta u drugim državama članicama iznad 18 godina života, koji su državljani Republike Hrvatske i imaju prebivalište u Republici Hrvatskoj, te stranci s odobrenim stalnim boravkom,
- supružnik umrlog osiguranika koji nakon smrti supružnika nije stekao pravo na obiteljsku mirovinu, ako se Zavodu prijavio u roku od 30 dana od dana smrti supružnika, a pravo na obvezno zdravstveno osiguranje ne može ostvariti po drugoj osnovi,
- hrvatski branitelji, osobe na služenju vojnog roka, te osobe kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja prema posebnom zakonu.²⁰

Uz navedeno, obvezno mogu biti osigurani i supružnici osiguranika, djeca, njegovi roditelji ukoliko su nesposobni za samostalan život, te nemaju sredstava za uzdržavanje, te unuci, braća, sestre, djedovi i bake ukoliko ih osiguranik uzdržava.

Prava osiguranika iz obveznog zdravstvenog osiguranja su sljedeća:

- pravo na zdravstvenu zaštitu te
- pravo na novčane naknade.²¹

Pravo na zdravstvenu zaštitu obuhvaća:

- primarnu zdravstvenu zaštitu,
- specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu,
- bolničku zdravstvenu zaštitu,
- pravo na lijekove koji su utvrđeni osnovnom i dopunskom listom lijekova Zavoda,
- dentalna pomagala koja su utvrđena osnovnom i dodatnom listom dentalnih pomagala Zavoda,
- ortopedska i druga pomagala koja su utvrđena osnovnom i dodatnom listom ortopedskih i drugih pomagala Zavoda,
- zdravstvenu zaštitu u drugim državama članicama i trećim državama.²²

²⁰ Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju, NN 137/13, čl. 7.

²¹ Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju: op. cit., čl. 17.

Pravo na novčane naknade obuhvaća:

- naknadu plaće za vrijeme privremene nesposobnosti, odnosno spriječenosti za rad zbog korištenja zdravstvene zaštite,
- novčanu naknadu zbog nemogućnosti obavljanja poslova na temelju kojih se ostvaruju drugi primici od kojih se utvrđuju drugi dohoci, sukladno propisima o doprinosima za obvezna osiguranja,
- naknadu troškova za troškove prijevoza u vezi s korištenjem zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja,
- naknadu za troškove smještaja jednog od roditelja ili osobi koja se skrbi o djetetu za vrijeme bolničkog liječenja djeteta.²³

3.2.2. Dopunsko zdravstveno osiguranje

Dopunsko zdravstveno osiguranje dogovara se ugovorom o dopunskom zdravstvenom osiguranju između ugovaratelja osiguranja i osiguravatelja. Ugovaratelj osiguranja je osiguranik, odnosno svaka pravna ili fizička osoba, ili tijelo državne vlasti ili pak neko drugo tijelo koje je za osiguranika sklopilo navedeni ugovor i time se obvezala na uplatu premije osiguranja. Osiguranik dopuskog zdravstvenog osiguranja može biti samo fizička osoba koja je sklopila, ili je za nju na temelju njene suglasnosti, sklopljen ugovor o dopunskom zdravstvenom osiguranju i koja na temelju tog ugovora koristi prava. Navedeni osiguranik automatski gubi pravo na dopunsko osiguranje ukoliko izgubi status osigurane osobe u obveznom zdravstvenom osiguranju.²⁴

S obzirom na opseg pokrića iz ugovora o dopunskom zdravstvenom osiguranju, osiguravatelj određuje premiju za isto, a Zavod je dužan sklopiti ugovor sa svakom osobom koja je osigurana u obveznom zdravstvenom osiguranju, te želi osigurati svoja prava iz dopuskog osiguranja. Isto tako, Zavod za sve osiguranike osigurava jednaka prava i obveze za dopunsko zdravstveno osiguranje.

Iz državnog proračuna osiguravaju se sredstva za premiju dopuskog zdravstvenog osiguranja na temelju Zavoda, za sljedeće osobe:

²² Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju: op. cit., čl. 18.

²³ Ibid., čl. 36.

²⁴ Zakon o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju, NN 71/10, čl. 11.-13.

- osigurane osobe s invaliditetom koje imaju 100% oštećenja organizma, tj. tjelesnog oštećenja prema posebnim propisima, osobe kod kojih je utvrđeno više vrsta oštećenja te osobe s tjelesnim ili mentalnim oštećenjem ili psihičkom bolešću zbog kojih ne mogu samostalno izvoditi aktivnosti primjerene životnoj dobi sukladno propisima o socijalnoj skrbi,
- osigurane osobe darivatelj dijelova ljudskog tijela u svrhu liječenja,
- osigurane osobe dobrovoljne davatelje krvi s više od 35 davanja (muškarci), odnosno 25 davanja (žene),
- osigurane osobe redovite učenike i studente starije od 18 godina,
- osigurane osobe čiji prihod po članu obitelji u prethodnoj kalendarskoj godini ne prelazi iznos utvrđen Zakonom o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju.²⁵

3.2.3. Dodatno zdravstveno osiguranje

Dodatno zdravstveno osiguranje također se sklapa ugovorom između ugovaratelja osiguranja i osiguravatelja – Zavoda. Ugovaratelj može, isto kao i kod dopunskog osiguranja, biti pravna ili fizička osoba, tijelo državne vlasti ili neko drugo tijelo koje za osiguranika sklapa ugovor te se obvezalo na uplatu premije osiguranja, dok je osiguranik dodatnog zdravstvenog osiguranja samo fizička osoba koja je sklopila ili za koju je, na temelju njene suglasnosti, sklopljen ugovor o dodatnom zdravstvenom osiguranju.²⁶

Osiguravatelj, tj. Zavod, određuje premiju za dodatno zdravstveno osiguranje s obzirom na opseg pokrića iz ugovora o dodatnom zdravstvenom osiguranju, te rizik kojem je osiguranik izložen, uzimajući u obzir dob, spol, bonus i malus, tablice smrtnosti i tablice bolesti, te trajanje sklopljenog ugovora o osiguranju. Osiguravatelj je obavezan:

- Sklopiti ugovor o osiguranju sa svakom osiguranom osobom Zavoda koja se želi osigurati za prava iz dodatnog zdravstvenog osiguranja po programima osiguravatelja,
- Za sve osiguranike osigurati jednaka prava i obveze iz dodatnog zdravstvenog osiguranja po pojedinom programu osiguravatelja.²⁷

²⁵ Zakon o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju: op.cit., čl. 14.a

²⁶ Zakon o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju: op.cit., 17.-19.

²⁷ Ibid., čl. 20.

Osiguravatelj dodatnog zdravstvenog osiguranja dužan je sve podatke o sklopljenim ugovorima dostaviti nadležnom ministarstvu na uvid.

3.2.4. Privatno zdravstveno osiguranje

Privatno zdravstveno osiguranje također se ugovara ugovorom između ugovaratelja osiguranja i osiguranika, gdje je ugovaratelj fizička ili pravna osoba koja za osiguranika skapa ugovor, dok je osiguranik fizička osoba koja sklapa ugovor o privatnom zdravstvenom osiguranju.

Osiguravatelj određuje premiju za privatno zdravstveno osiguranje s obzirom na opseg pokrića iz ugovora o privatnom zdravstvenom osiguranju, te rizik kojem je osiguranik izložen, uzimajući u obzir dob, spol, bonus i malus, tablice smrtnosti i tablice bolesti te trajanje sklopljenog ugovora o osiguranju. Osiguravatelj privatnog zdravstvenog osiguranja obvezan je za sve osiguranike osigurati jednaka prava i obveze iz privatnoga zdravstvenog osiguranja po pojedinom programu osiguravatelja. Ugovorom o privatnom zdravstvenom osiguranju određuju se zdravstvene ustanove, trgovačka društva koja obavljaju zdravstvenu djelatnost, te privatni zdravstveni radnici kod kojih osiguranik može koristiti prava iz privatnog zdravstvenog osiguranja. Postupak i način provođenja privatnog zdravstvenog osiguranja uređuje se općim aktom koji donosi upravno vijeće zdravstvene ustanove, odnosno nadležno tijelo trgovačkog društva, a osiguravatelj je obvezan podatke o sklopljenim ugovorima sa zdravstvenim ustanovama, trgovačkim društvima koja obavljaju zdravstvenu djelatnost te privatnim zdravstvenim radnicima kod kojih osiguranik može koristiti prava iz privatnog zdravstvenog osiguranja dostavljati na uvid ministarstvu nadležnom za zdravstvo.²⁸

²⁸ Ibid., čl. 30.-34.

4. ANALIZA OSIGURANIKA HRVATSKOG ZAVODA ZA MIROVINSKO OSIGURANJE I HRVATSKOG ZAVODA ZA ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

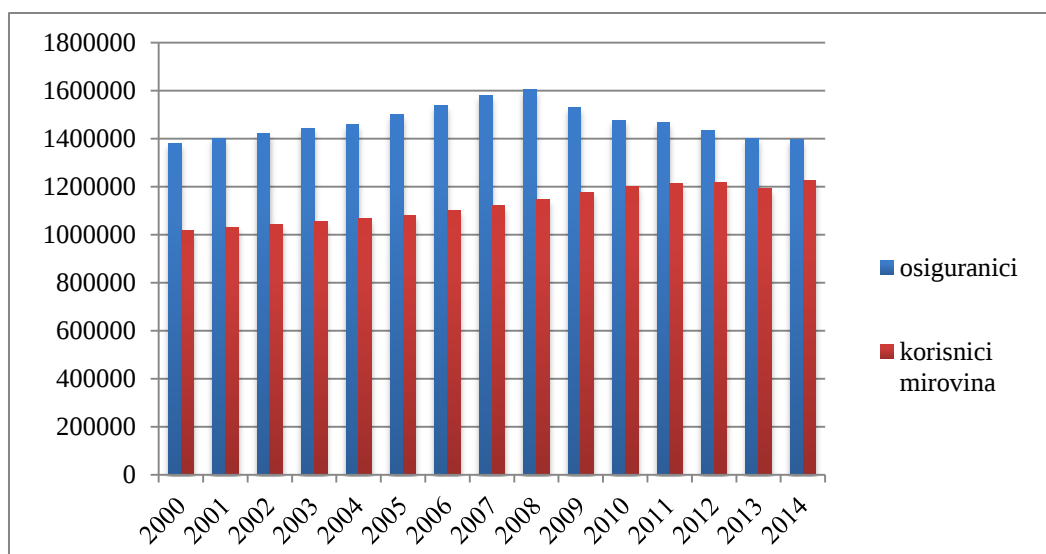
4.1. Analiza osiguranika Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

Republika Hrvatska u posljednje vrijeme bilježi sve veći porast starijeg stanovništva u ukupnom stanovništvu, a činjenica da se bilježi sve veći trend iseljavanja, gdje sve više mladih u potrazi za poslom odlazi u inozemstvo, ne ide nikako u korist. Povećan je udio stanovništva starijeg od 65 godina, a broj rođenih iz godine u godinu opada, stoga ne čudi zabrinutost za održivost mirovinskog sustava RH u budućnosti. Broj radno sposobnog stanovništva smanjuje se, sve je veći broj zahtjeva za prijevremenim umirovljenjem, a također drastičan pad broja zaposlenih posljednjih godina doveo je do toga da mirovinski sustav sve teže obavlja svoju zadaću kao zaštitnika i sigurnosti za slučajeve starosti.

Očekivano trajanje života u Europskoj uniji u 50 godina povećalo se za oko 5 godina, a do 2060. godine moglo bi narasti još za 6-7 godina. Prema istraživanjima Svjetske banke, prosjek očekivanog trajanja života za EU-15 2008. godine iznosio je 78 godina za muškarce i 83 godine za žene, dok je u Hrvatskoj u isto vrijeme bio prosjek 72 godine za muškarce i 80 godina za žene. U Hrvatskoj se udio stanovništva starijeg od 65 godina povećavao, pa je tako s 11,9% u 1991. godini porastao na 15,7% u 2001. godini, a procjenjuje se da će 2051. godine iznositi oko 25-32%.²⁹

Gospodarska kriza i recesija, osim na ekonomski sustav cijelog svijeta, pa tako i Hrvatske, utjecala je i na njen mirovinski sustav, smanjenjem proizvodnje i ostalih djelatnosti, došlo je do smanjenje potrebe za poslom, što je dovelo do brojnih gubitaka radnih mjesta, a u konačnici samim time rezultiralo i smanjenjem broja osiguranika, koji od krizne 2008. godine u kontinuitetu opada iz godine u godinu. S druge strane, broj umirovljenika se u istom razdoblju počeo povećavati, pa je tako krajem 2014. godine evidentirano 1.397.400 osiguranika, te 1.223.738 korisnika mirovina (grafikon 3).

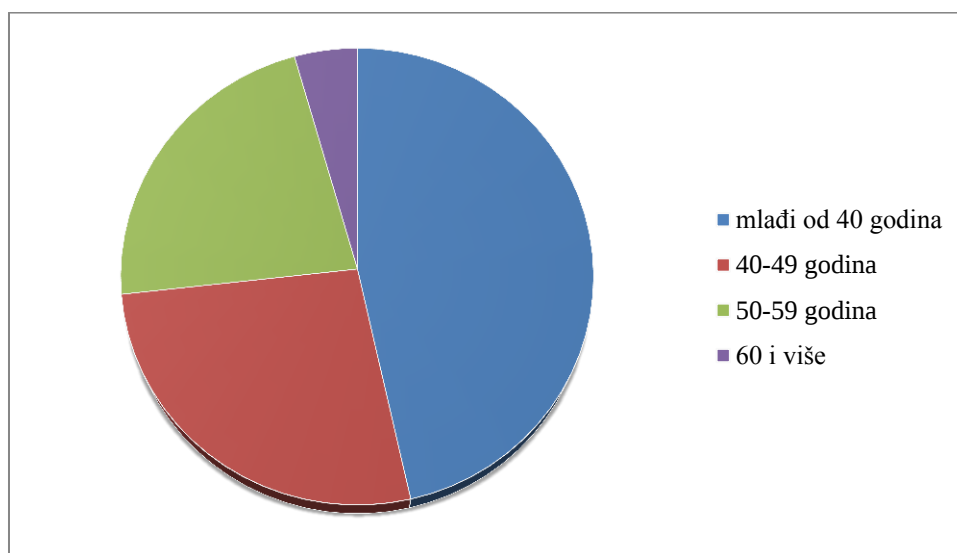
²⁹ Institut za javne financije: (2015) Analiza mirovinskog sustava, Zagreb, str. 1.

Grafikon 3: Odnos osiguranika i korisnika mirovina u RH u razdoblju od 2000.-2014. godine

Izvor: Izrada autorice prema podacima HZMO (2015) Izvješće o radu i poslovanju HZMO, Zagreb, str. 5.

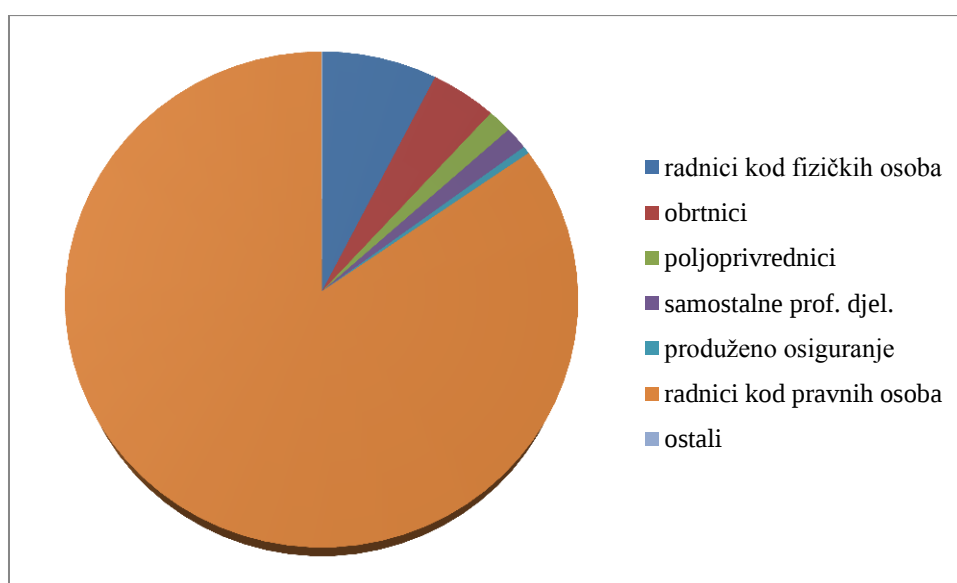
Od navedenih osiguranika na dan 31. prosinca 2014. godine, prema podacima Zavoda, njih 649.632 bilo je mlađe od 40 godina, 373.833 osiguranika bila su u dobi od 40 do 49 godina, 312.021 osiguranik u dobi od 50 do 59 godina, te 61.914 osiguranika u dobi od 60 godina i više (grafikon 4)

Grafikon 4: Osiguranici HZMO-a prema dobi na dan 31. prosinca 2014. godine

Izvor: HZMO (2015) Izvješće o radu i poslovanju HZMO, Zagreb, str. 3.

Kada se promatraju osiguranici prema osnovama osiguranja, u 2014. godini najviše je osiguranika mirovinskog osiguranja bilo zaposleno kod pravnih osoba, njih 84,61%. Osiguranici zaposleni kod fizičkih osoba bili su u iznosu od 7,52%, kod obrtnika je bilo zaposleno 1,57%, te poljoprivrednika 1,50%. S obzirom da je poljoprivredna djelatnost u opadanju, samim time smanjuje se i udio osiguranika prema osnovi osiguranja putem poljoprivrede, a razlog smanjenja opsega poljoprivredne djelatnosti uglavnom je starenje stanovništva, iseljavanje u druge zemlje, napuštanje sela i ruralnih područja te preseljenje u gradsku sredinu.

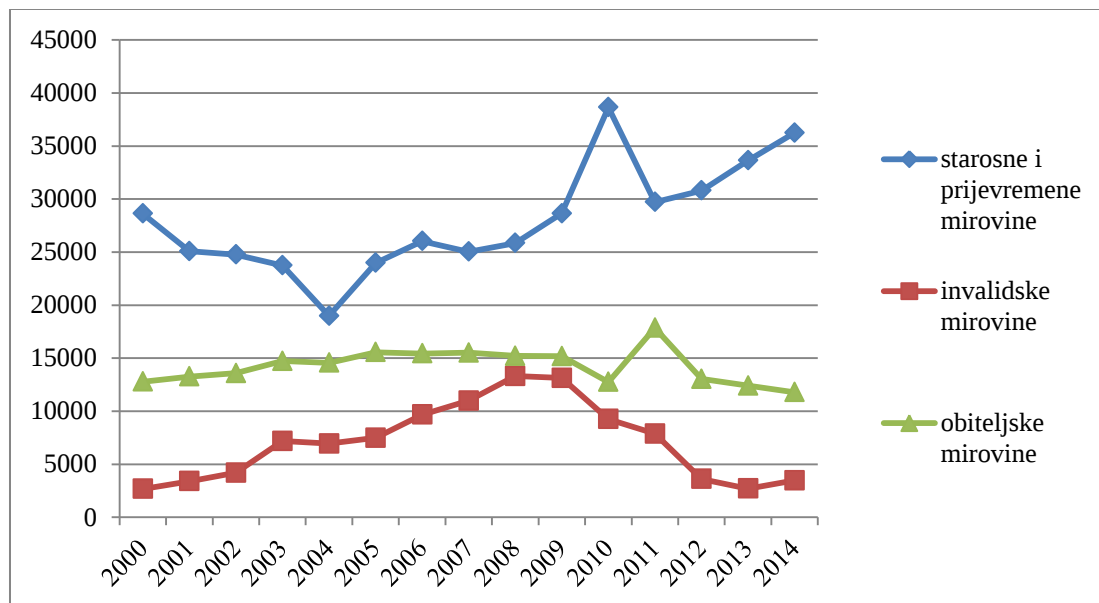

Grafikon 5: Osiguranici prema osnovi osiguranja u 2014. godini

Izvor: HZMO (2015) Izvješće o radu i poslovanju HZMO, Zagreb, str. 3.

Nakon usporavanja povećanja broja korisnika u razdoblju 2000.-2004. godine, u razdoblju 2005.-2010. godine povećao se priljev novih korisnika mirovina, koji je zbog gospodarske krize i povećanja nezaposlenosti bio najizraženiji tijekom 2009. i 2010. godine. Ovo nepovoljno kretanje ublaženo je u naredne četiri godine, a na povećanje priljeva korisnika mirovina utječe i činjenica da sve više odlazi u mirovinu najbrojnija tzv. baby boom generacija, rođena u prvom desetljeću nakon II. Svjetskog rata. U 2014. godini mirovinu je ostvarilo ukupno 51.526 novih korisnika, od čega 36.258 starosnih i prijevremenih starosnih

mirovina, 3.475 invalidskih mirovina i 11.793 korisnika obiteljske mirovine, što je za 5,67% više u odnosu na 2013. godinu (grafikon 6).

Grafikon 6: Broj novih korisnika mirovina u razdoblju od 2000.-2014. godine

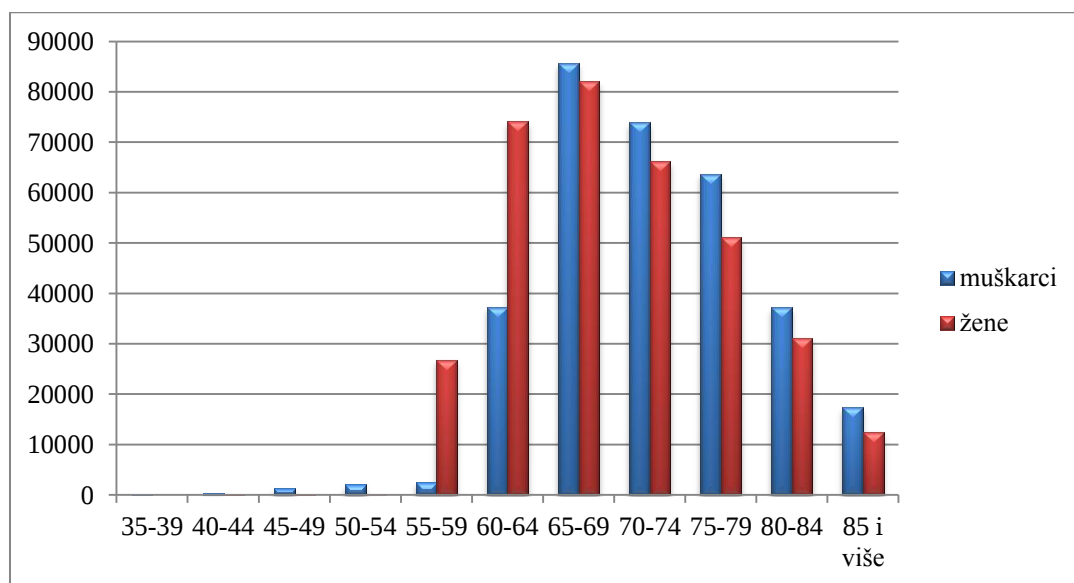
Izvor: Izrada autorice prema podacima HZMO (2015) Izvješće o radu i poslovanju HZMO, Zagreb, str. 5.-6.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, ukupan broj korisnika obiteljskih, invalidskih i starosnih mirovina u 2014. godini iznosio je 1.131.324 osobe, od čega najveći broj korisnika mirovina je u dobi od 65-69 godina, i za muškarce i za žene, pa je tako ukupan broj muškaraca u spomenutoj skupini iznosio 111.070, dok je žena koje su koristile mirovinu u toj dobnoj skupini bilo 120.275. Također, u dobi do 24 godine postoji velika skupina muškaraca i žena korisnika mirovina, što se prvenstveno odnosi na korisnike obiteljskih i invalidskih mirovina.

Tablica 2: Korisnici starosne, invalidske i obiteljske mirovine u 2014. godini prema spolu

Dobne skupine	Broj korisnika	
	Muškarci	Žene
Do 24 godine	4701	5331
25-29	526	459
30-34	921	502
35-39	1923	1147
40-44	3721	2337
45-49	8069	5770
50-54	14862	15301
55-59	26532	58322
60-64	74982	113823
65-69	111070	120275
70-74	92088	105005
75-79	76529	99583
80-84	44414	75198
85 i više	21104	46796
Nepoznato	29	4
UKUPNO	481471	649853

Izvor: HZMO (2015) Izvješće o radu i poslovanju HZMO, Zagreb, str. 8.

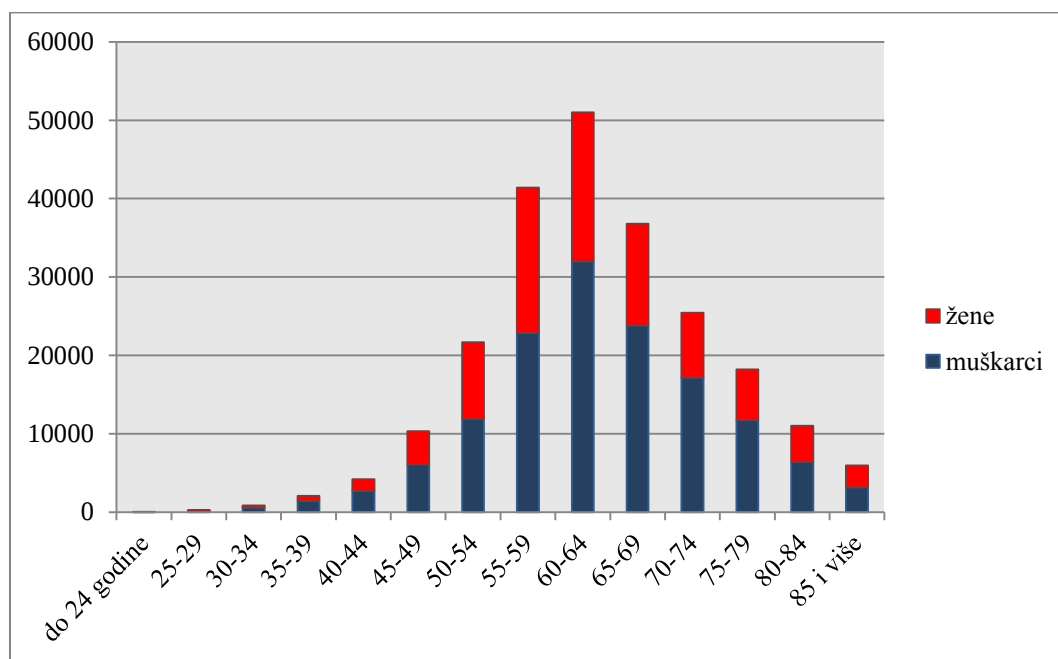

Grafikon 7: Korisnici starosne mirovine u RH u 2014. godini prema dobnim skupinama i spolu

Izvor: HZMO (2015) Izvješće o radu i poslovanju HZMO, Zagreb, str. 9.

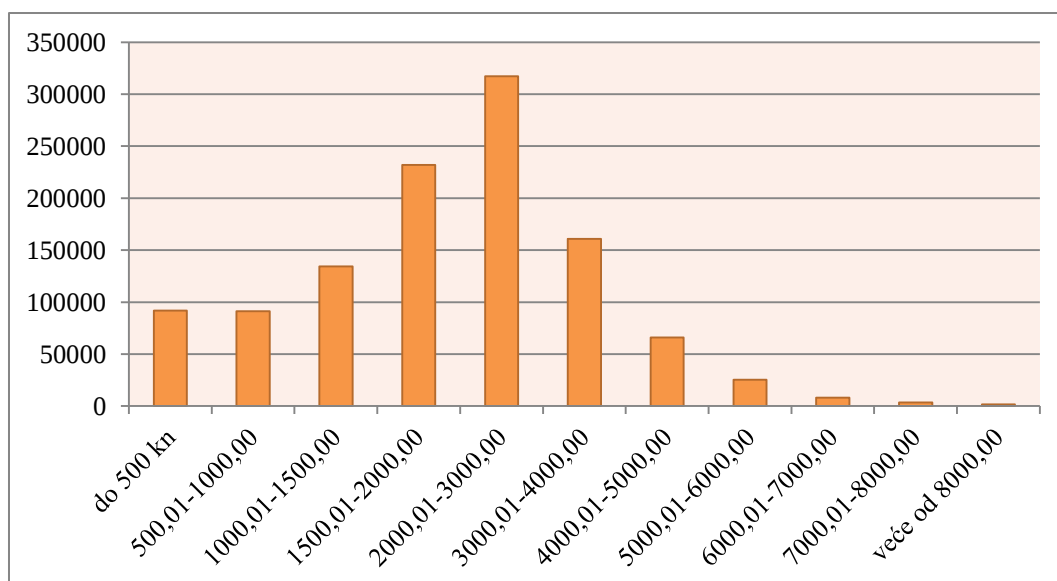
Promatrajući korisnike starosne mirovine u RH u 2014. godini, vidljivo je kako su u svim dobnim skupinama u većim postotcima muškarci nego žene, osim u dobnim skupinama 55-59 godina, te 60-64 godine. Razlog tome je uglavnom taj što su žene tih dobnih skupina uglavnom ranije stupale na tržište rada, te su ranije ostvarile prava za odlazak u mirovinu. Kao što je već napomenuto, najviše korisnika starosne mirovine je u dobnoj skupini 65-69 godina, gdje 85.652 muškarca i 82.064 žene ostvaruju pravo na starosnu mirovinu.

Najveći broj korisnika invalidske mirovine nalazi se u dobnoj skupini 60-64 godine (31.998 muškaraca i 19.023 žena), dok je najmanji broj korisnika invalidskih mirovina u skupini do 24 godine života. Također, primjećuje se kako je broj muškaraca koji koriste invalidske mirovine veći od broja žena u svim dobnim skupinama (grafikon 8)

Grafikon 8: Broj korisnika invalidske mirovine u RH u 2014. godini

Izvor: HZMO (2015) Izvješće o radu i poslovanju HZMO, Zagreb, str. 10.

Grafikon 9: Korisnici mirovina prema svotama mirovina koje su ostvarili

Izvor: HZMO (2015) Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, godina XII, br. 3., str. 15.

Najveći broj korisnika mirovina ostvaruje mirovinu u iznosu od 2.000,01-3.000,00 kn, njih 317.136, dok najmanji broj korisnika mirovina ostvaruje mirovine veće od 6.000,00 kn (8109 korisnika ostvaruje mirovine veće od 6.000,00 kn, 3486 korisnika ostvaruje mirovine veće od 7.000,00 kn, dok 1.643 korisnika ostvaruje mirovine veće od 8.000,00 kn³⁰ (grafikon 9).

4.2. Analiza osiguranika Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje

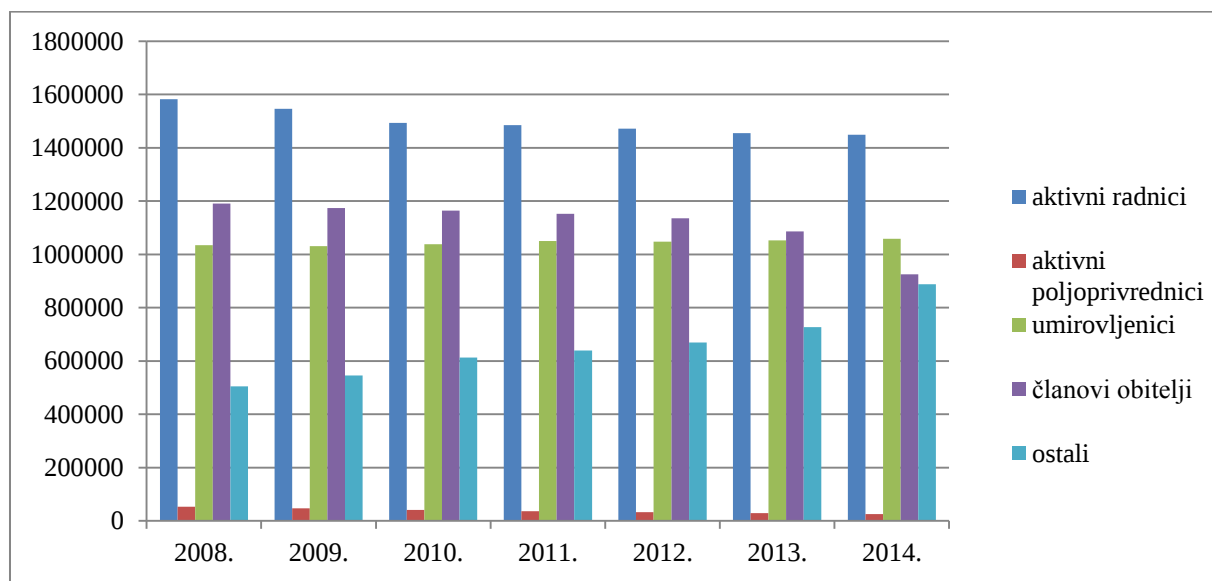
Zdravstveni sustav RH u posljednje vrijeme doživio je preinake u smislu e-poslovanja, uveden je elektronički sustav putem kojeg osiguranici mogu izvršavati prijave na obvezno zdravstveno osiguranje, vršiti promjene osobnih podataka, te prijavljivati članove svojih obitelji. Također, mogu se ugovarati police dopunskog zdravstvenog osiguranja, te vršiti druge radnje pomoću kojih se smanjuje papirologija i čekanje u redovima, te olakšava cjelokupno poslovanje.

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje i Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje sklopili su sporazum temeljem kojeg je uspostavljena razmjena, odnosno preuzimanje podataka u elektroničkom obliku o statusu osiguranika iz kategorija radno aktivnih

³⁰ HZMO (2015) Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, godina XII, br. 3., str. 15.

osiguranika i korisnika prava na mirovinu kojima raspolaže i o kojima vodi službene evidencije uključujući i druge podatke o kojima HZMO vodi evidencije, a koji su HZZO-u potrebni za provedbu postupaka prijave na obvezno zdravstveno osiguranje, provjeru statusa te ostvarivanje prava i obveza osiguranih osoba iz obveznog zdravstvenog osiguranja. Povezivanjem sustava HZMO-a i HZZO-a, te preuzimanjem podataka, olakšava se postupak prijavljivanja u zdravstveni sustav tako da obveznici više ne moraju podnositi dvije prijave u dva sustava, nego samo jednu prijavu u mirovinski sustav.³¹

Zdravstveni sustav u RH ima jedan od najvećih udjela javne zdravstvene potrošnje u usporedbi sa zemljama Europske unije, a primjetne su i promjene koje nastaju u zdravstvenom sustavu osiguranika, što također utječe na cjelokupan zdravstveni sustav, te sve više dolaze do izražaja nakon recesijskih godina. Velik broj radno sposobnih osiguranika koji su ostali bez posla, smanjio je značajno postotak aktivne radne snage koja je plaćala doprinose za zdravstveno osiguranje. Također, sve je veći broj umirovljenika, a s obzirom da umirovljenici, kao i nezaposleni, pridonose najmanje, doći će do značajnih promjena te povećanja troškova u odnosu na prihode.

Grafikon 10: Osigurane osobe u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2008.-2014. godine

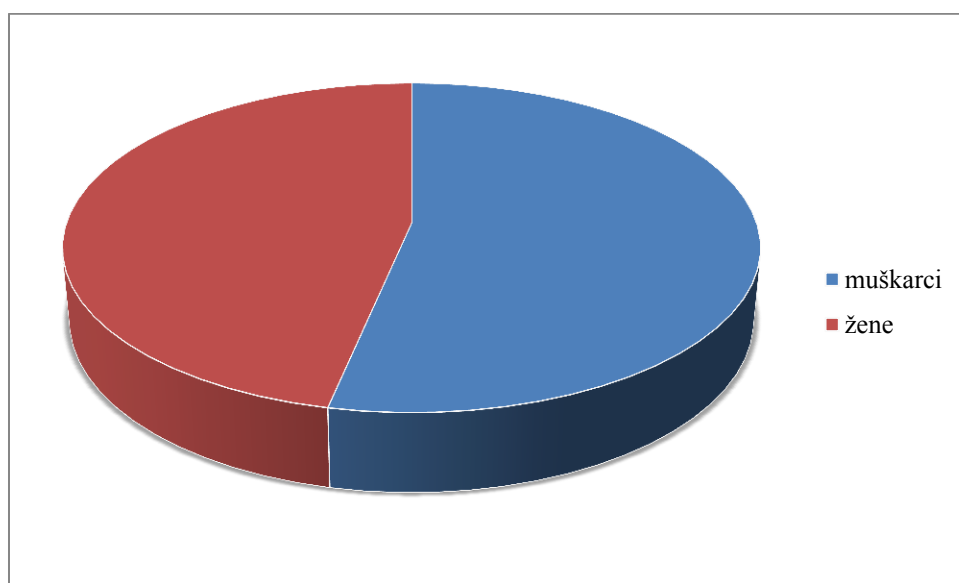
Izvor: Izrada autorice prema podacima HZZO-a

Iz prethodnog grafikona vidljivo je kako se broj aktivnih radnika u RH kroz promatrane godine smanjio, dok raste broj umirovljenika, što svakako utječe na cjelokupnu sliku zdravstvenog sustava, te utječe na smanjenje prihoda. Također, općenito starenje

³¹ HZZO: e-Zdravstveno, [Internet], raspoloživo na: <http://www.hzzo.hr/e-zdravstveno/> [17.03.2016.]

stanovništva utječe na ukupnu sliku osiguranika, jer mlađe osiguranike prati trend iseljavanja; stopa nataliteta smanjuje se iz godine u godinu, čime se automatski starenje stanovništva ubrzava, a povećava potreba za zdravstvenim zbrinjavanjem starijih osoba, što povećava zdravstvene izdatke i troškove, kao i stopu ovisnog stanovništva.

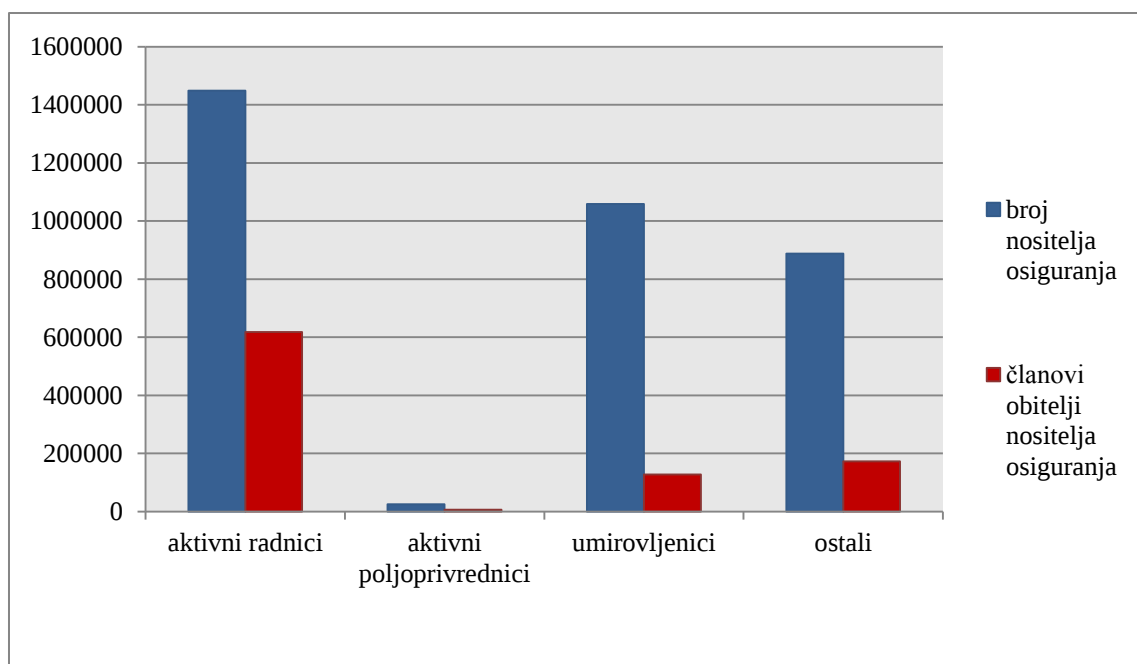
Od ukupnog broja osiguranih osoba u 2014. godini, 46,68%, odnosno 676.341 aktivno osigurane su žene, dok 772.396 osoba čine muškarci (53,32%). Podatke će prikazati sljedeći grafikon.

Grafikon 11: Osiguranici zdravstvenog osiguranja prema spolu u 2014. godini

Izvor: Izrada autorice prema podacima HZZO-a

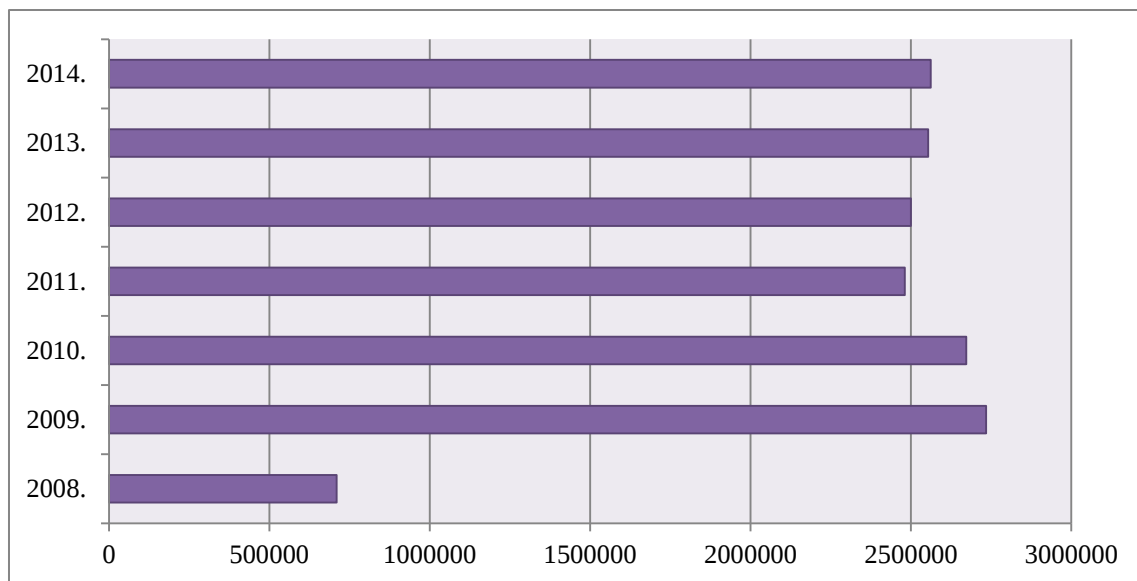
U strukturi osiguranika, aktivni osiguranici čine 34,34%, umirovljenici 23,87%, poljoprivrednici 0,93%, članovi obitelji 26,76%, te ostali osiguranici 14,10%, od ukupnog broja osiguranih osoba. Od prosječnog broja osiguranika 1,348,014 osoba, nositelji osiguranja čine 73,24%, ili 3.184.298 osoba, dok članovi obitelji čine 26,76% ili 1.163.716 osoba. Uz 1.497.148 osiguranika, pravo na zdravstvenu zaštitu ostvarilo je i 811.772 članova obitelji, što je 54,37% aktivnih osiguranika. Uz 1.037.643 umirovljenika, evidentirano je 169.304 članova njihovih obitelji (grafikon 12).

Grafikon 12: Prosječan broj nositelja osiguranja i njihovih članova obitelji u 2014. godini

Izvor: Izrada autorice prema podacima HZZO-a

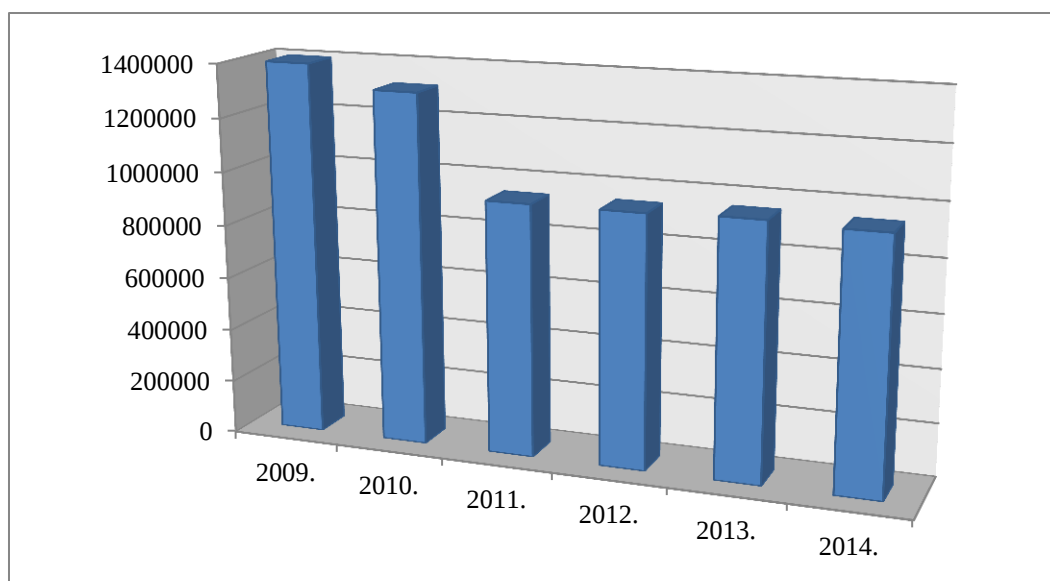
Broj ugovorenih polica dopunskog zdravstvenog osiguranja u promatranom razdoblju od 2008.-2014. godine povećao se višestruko. Tako je u 2008. godini bilo 710.359 osiguranika, dok je već sljedeće 2009. godine taj broj povećan na čak 2.735.078 osoba. Velik porast broja osiguranika koji sami moraju plaćati svoje dopunsko osiguranje povećao se prvenstveno iz razloga što je 2009. godine uveden Zakon o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju, koji je uveo promjene u dotadašnji sustav poslovanja i djelovanja Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, jer je definirao osobe koje su oslobođene sudjelovanja u troškovima zdravstvene zaštite, te definirao granice za plaćanje police dopunskog zdravstvenog osiguranja na teret proračuna.

Grafikon 13: Broj ugovorenih polica dopunskog zdravstvenog osiguranja u razdoblju 2008.-2014. godine

Izvor: Izrada autorice prema podacima HZZO-a

Ukupan broj osiguranika koji ispunjavaju uvjete za plaćanje police dopunskog zdravstvenog osiguranja na teret Državnog proračuna u promatranom razdoblju od 2009.-2014. godine smanjio se, obzirom da je došlo i do smanjenja troškova proračuna, kao i do rezanja prava osiguranicima. S obzirom da je 2009. godine broj korisnika dopunskog zdravstvenog osiguranja na teret Državnog proračuna iznosio 1.397.962 osobe, a već u 2011. godini 943.638 osoba, vidljivo je spomenuto smanjenje, na koje je najviše utjecao Zakon o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju.

Grafikon 14: Broj osoba koji ispunjavaju uvjete za plaćanje police dopunskog zdravstvenog osiguranja na teret Državnog proračuna u razdoblju 2009.-2014. godine

Izvor: izrada autorice prema podacima HZZO-a

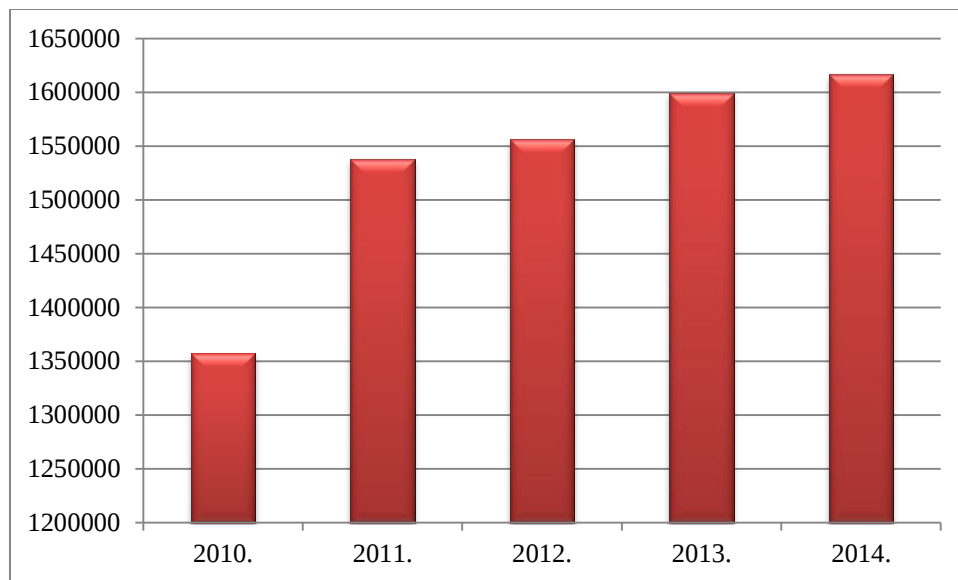
Ukupni prihodi dopunskog zdravstvenog osiguranja u 2009. godini ostvareni su u iznosu od 1.654.159.596 kn i veći su za 230,22% od istih prigoda ostvarenih u prethodnoj godini, a razlog tako velikom povećanju prihoda je povećani broj osiguranika koji sami plaćaju policu dopunskog zdravstvenog osiguranja.³²

U Republici Hrvatskoj dopunsko zdravstveno osiguranje je dobrovoljno osiguranje, a u sustavu se nalazi oko 1,7 milijuna građana, dok država dopunsko zdravstveno osiguranje plaća samo najugroženijim skupinama. Broj osiguranika dopunskog zdravstvenog osiguranja koji sami plaćaju policu osiguranja se kroz godine povećao.

Najveći broj korisnika koji ne plaćaju dopunsko (70%) su osiguranici koji to pravo imaju zbog imovinskog cenzusa, socijalno ugroženi čiji ukupan prihod u prethodnoj kalendarskoj godini, iskazan po članu obitelji, mjesečno nije veći od 45,59% proračunske

³² HZZO (2009): Izvješće o poslovanju Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje za 2009. godinu, [Internet] raspoloživo na: http://www.hzzo-net.hr/download/publikacije/Izvjesce_o_financijskom_poslovanju.pdf [17.03.2016.]

osnovice, a što je u 2015. godini iznosilo 1.516,32 kn. U toj su skupini 2015. godine bili i osiguranici samci, ako im prihodovni cenzus u 2014. godine nije bio veći od 1.939 kuna.³³

Grafikon 15: Broj osoba koje same plaćaju policu dopunskog zdravstvenog osiguranja u razdoblju 2010.-2014. godine

Izvor: izrada autorice prema podacima HZZO-a

Tablica 3: Odnos broja zaposlenih osiguranika, umirovljenika i nezaposlenih kroz godine

Godina	Broj zaposlenih osiguranika	Broj umirovljenika	Broj nezaposlenih
1950.	593.102	67.711	27.699
1960.	912.290	176.978	46.450
1970.	1.116.088	340.134	43.249
1980.	1.518.049	438.133	82.270
1990.	1.682.960	594.339	195.466
2000.	1.380.510	1.018.504	378.544
2012.	1.432.740	1.217.692	358.214

Izvor: Izrada autorice prema podacima HZZO-a i HZMO-a

³³ Tportal.hr: Milijun Hrvata ima besplatno dopunsko, evo tko su oni, [Internet] raspoloživo na: <http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/423656/Milijun-Hrvata-ima-besplatno-dopunsko-evo-tko-su-oni.html> [26.05.2016.]

U tablici 3 prikazan je odnos broja zaposlenih osiguranika, umirovljenika, te broja nezaposlenih promatran u vremenskim razmacima od 10 godina, iz čega je vidljivo kako se broj svih skupina povećao u odnosu na 1950. godinu, kada je broj umirovljenika bio višestruko manji od broja osiguranika koji su bili radno sposobni i uplaćivali si doprinose, dok je broj nezaposlenih bio vrlo nizak. Za razliku od tada, 2012. godine slika je u potpunosti drugačija; broj osiguranika i broj umirovljenika gotovo se izjednačio, a stopa nezaposlenosti raste.

5. ZAKLJUČAK

Mirovinski i zdravstveni sustav u Republici Hrvatskoj dio su socijalnog sustava osiguranja, a djeluju kao javne osobe i smatraju se veoma važnim dijelom sustava socijalne sigurnosti.

Za mirovinski sustav može se reći kako on omogućuje pojedincima i članovima njihovih obitelji raspodjelu potrošnje tijekom cijelog života, a posebno nakon radnog vijeka, odnosno u vrijeme umirovljenja. Također, prava su im osigurana i u slučaju invalidnosti ili gubitka hranitelja. U RH za sustav mirovinskog osiguranja zadužen je Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. U Hrvatskoj je sustav mirovinskog osiguranja utemeljen je na tri stupa, od kojih prvi stup predstavlja obvezno mirovinsko osiguranje na temelju međugeneracijske solidarnosti (za kojeg osiguranici izdvajaju 15% doprinosa iz plaće), drugi stup je obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje (za kojeg osiguranici izdvajaju 5% doprinosa iz plaće) dok je treći stup dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje. Osiguranici mirovinskog osiguranja jesu fizičke osobe koje su na osnovi radne aktivnosti obvezno osigurane na mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti.

Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje dijeli se i posluje kroz obvezno, dopunsko, dodatno i privatno zdravstveno osiguranje, a svojim osiguranicima daje određena prava i obveze, pa tako osiguranici imaju pravo na zdravstvenu zaštitu i pravo na novčane naknade. Osiguranici zdravstvenog osiguranja u RH su, najsazetije rečeno, sve osobe koje obavljaju neku gospodarsku djelatnost ili su u radnom odnosu.

Osiguranike mirovinskog i zdravstvenog osiguranja u Hrvatskoj svakako određuju demografski razlozi i prilike u kojima se zemlja nalazi, pa tako sve veći broj i udio starog stanovništva (više od 65 godina života) utječe na strukturu osiguranika. Neminovna je činjenica da hrvatsko stanovništvo stari, jer je sve manje rođenih u odnosu na broj umrlih, a trend iseljavanja mlađeg stanovništva, ali i cijelih obitelji izvan granica, u potrazi za poslom i boljim životom, ne pridonosi boljim demografskim prilikama. Procjene za budućnost nisu dobre, te ukoliko se ne poduzmu neke konkretnije mjere, postoji mogućnost da se sustavi više neće moći sami financirati, pogotovo mirovinski sustav, jer neće biti dovoljno radne snage koja bi izdvajala sredstva za doprinose. Situacija u Republici Hrvatskoj nije nimalo zavidna, dobna struktura stanovništva promijenila se značajno, uslijed krize i recesije došlo je do pada zaposlenosti i gubitka brojnih radnih mjesta, što je utjecalo na mirovinski sustav, te se omjer

uplatitelja doprinosa i umirovljenika izmijenio, a sve više osiguranika iskoristilo je priliku i otišlo u prijevremenu mirovinu, a mirovinski sustav se zbog svih tih situacija našao na prekretnici i sve više ga se iskorištava u neke druge svrhe za ublažavanje socijalne situacije, a sve manje obavlja svoju primarnu zadaću. Zbog svega toga u posljednje vrijeme se raspravlja o uvođenju povećanog broja godina za odlazak u mirovinu (67 godina života), s čime se većina osiguranika nije zadovoljna. U svakom slučaju, u mirovinskom sustavu potrebne su što skorije reforme kako bi sustav bio održiv.

Slična situacija je i u hrvatskom zdravstvu, gdje postoje brojni primjeri neučinkovitog vođenja cjelokupnog sustava, pa iako svi osiguranici u državi izdvajaju jednake iznose za zdravstveno osiguranje, zdravstvene usluge u svim dijelovima Hrvatske nisu jednake. Također postoji i sličan problem kao i u mirovinskom sustavu, a to je povećanje broja starog stanovništva i umirovljenika u odnosu na aktivne radnike. Veliki gubici radnih mjesta uzrokovani recesijom 2008. godine, doveli su do smanjenja prihoda u zdravstvu, a obzirom da starije stanovništvo zahtijeva i veći opseg zdravstvene skrbi, time su se i rashodi znatno povećali.

Može se reći kako je situacija u mirovinskom i zdravstvenom sustavu Republike Hrvatske daleko od idealne, te su potrebne reforme cjelokupnog sustava i njihovih osiguranika, kako bi se ublažile štetne posljedice u budućnosti. Reforme nisu potrebne samo zdravstvu i mirovinskom sustavu, nego cjelokupnom državnom sustavu i ustrojstvu, te je neophodno pronaći načine za sprečavanje valova iseljavanja koji u posljednje vrijeme prate stanovnike RH.

SUMMARY

Retirement system and health system in Republic of Croatia are part of social insurance system and their work is public. This two systems are very important parts of social security in Croatia, because the insured persons have some rights and also some commitments. The retirement system is justified through three parts of insurance, and health system works through mandatory, supplementary, additional and private health insurance. In the last years, Croatia is fighting with the increasing trend of old residents, which require more health and retirement needs, so these two systems are at the turning points and struggling for much needed reforms.

Key words: retirement system, health system, insurance, insured people

SAŽETAK

Mirovinski i zdravstveni sustav u Republici Hrvatskoj dio su socijalnog sustava osiguranja, a djeluju kao javne osobe i smatraju se veoma važnim dijelom sustava socijalne sigurnosti, a osigurane osobe kroz njih ostvaruju određena prava, ali imaju i određene obveze. U Hrvatskoj je sustav mirovinskog osiguranja utemeljen je na tri stupa, dok se Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje dijeli na obvezno, dopunsko, dodatno i privatno zdravstveno osiguranje. Posljednjih godina Hrvatska se bori s povećanim trendom rasta starije populacije, koja zahtijeva veće zdravstvene i mirovinske potrebe, pa se ova dva sustava nalaze na prekretnicama te se bore za prijeko potrebne reforme.

Ključne riječi: mirovinski sustav, zdravstveni sustav, osiguranje, osiguranici

LITERATURA

RAD U ZBORNIKU KONFERENCIJE

1. Baloković, S. (2010) Prijevremeno umirovljenje u Republici Hrvatskoj, Revija za socijalnu politiku, Vol.18 No.1, 2011.
2. Kovač, N. (2013) Financiranje zdravstva – situacija u Hrvatskoj, Ekonomski vjesnik, god. 26, br. 2
3. Puljitz, V. (2007) Hrvatski mirovinski sustav: korijeni, evolucija i perspektive, Revija za socijalnu politiku, god. 14, br. 2, str. 164.

PRAVILNIK/ZAKONI

4. Statut Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, NN 18/13
5. Zakon o mirovinskom osiguranju, NN 93/15
6. Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju, NN 137/13
7. Zakon o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju, NN 71/10

IZVORI S INTERNETA

8. Barić, V., Smolić, Š. (2013) Stabilnost zdravstvenog sustava u recesiji, [Internet], raspoloživo na: https://bib.irb.hr/datoteka/525081.Bari_Smoli_CROSBI.pdf [10.03.2016.]
9. Europa.eu: Hrvatska-obiteljska mirovina: U kojim situacijama mogu tražiti?, [Internet], raspoloživo na: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1104&intPageId=2469&langId=hr> [10.03.2016.]
10. HANFA: Mirovinski sustav, [Internet], raspoloživo na: [http://www.hanfa.hr/getfile/42493/HANFA-Mirovinski.pdf%20\[y%20Mirovinski%20sustav](http://www.hanfa.hr/getfile/42493/HANFA-Mirovinski.pdf%20[y%20Mirovinski%20sustav) [09.03.2016.]
11. HZMO: Djelatnost Zavoda, [Internet], raspoloživo na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=227> [08.03.2016.]
12. HZZO: e-Zdravstveno, [Internet], raspoloživo na: <http://www.hzzo.hr/e-zdravstveno/> [17.03.2016.]

13. HZMO: Invalidska mirovina i profesionalna rehabilitacija, [Internet], raspoloživo na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=72> [10.03.2016.]
14. HZMO: Određivanje mirovine, [Internet], raspoloživo na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?ID=76#1> [10.03.2016.]
15. HZMO: O nama, [Internet], raspoloživo na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=2> [08.03.2016.]
16. HZZO (2009): Izvješće o poslovanju Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje za 2009. godinu, [Internet] raspoloživo na: http://www.hzzo-net.hr/dload/publikacije/Izvjesce_o_financijskom_poslovanju.pdf [17.03.2016.]
17. HZMO: Starosna mirovina, [Internet], raspoloživo na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?ID=71> [09.03.2016.]
18. Tportal.hr: Milijun Hrvata ima besplatno dopunsko, evo tko su oni, [Internet] raspoloživo na: <http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/423656/Milijun-Hrvata-ima-besplatno-dopunsko-evo-tko-su-oni.html> [26.05.2016.]

OSTALO

19. Institut za javne financije (2015) Analiza mirovinskog sustava, Zagreb
20. Institut za javne financije: (2015) Analiza mirovinskog sustava, Zagreb
21. HZMO (2015) Izvješće o radu i poslovanju HZMO za 2014., Zagreb,
22. HZMO (2015) Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, godina XII, br. 3.

POPIS TABLICA I GRAFIKONA

TABLICE

Tablica 1: Prihodi i rashodi Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje u razdoblju 2013.-2014. godine	7
Tablica 2: Korisnici starosne, invalidske i obiteljske mirovine u 2014. godini prema spolu	29
Tablica 3: Odnos broja zaposlenih osiguranika, umirovljenika i nezaposlenih kroz godine	37

GRAFIKONI

Grafikon 1: Kretanje udjela prosječne mirovine u prosječnoj plaći	11
Grafikon 2: Prihodi i rashodi Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje u 2014. godini	19
Grafikon 3: Odnos osiguranika i korisnika mirovina u RH u razdoblju od 2000.-2014. godine.....	26
Grafikon 4: Osiguranici HZMO-a prema dobi na dan 31. prosinca 2014. godine	26
Grafikon 5: Osiguranici prema osnovi osiguranja u 2014. godini.....	27
Grafikon 6: Broj novih korisnika mirovina u razdoblju od 2000.-2014. godine	28
Grafikon 7: Korisnici starosne mirovine u RH u 2014. godini prema dobnim skupinama i spolu.....	29
Grafikon 8: Broj korisnika invalidske mirovine u RH u 2014. godini	30
Grafikon 9: Korisnici mirovina prema svotama mirovina koje su ostvarili	31
Grafikon 10: Osigurane osobe u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2008.-2014. godine ..	32
Grafikon 11: Osiguranici zdravstvenog osiguranja prema spolu u 2014. godini	33
Grafikon 12: Prosječan broj nositelja osiguranja i njihovih članova obitelji u 2014. godini	34
Grafikon 13: Broj ugovorenih polica dopunskog zdravstvenog osiguranja u razdoblju 2008.-2014. godine	35

Grafikon 14: Broj osoba koji ispunjavaju uvjete za plaćanje police dopunskog zdravstvenog osiguranja na teret Državnog proračuna u razdoblju 2009.-2014. godine.. 36

Grafikon 15: Broj osoba koje same plaćaju policu dopunskog zdravstvenog osiguranja u razdoblju 2010.-2014. godine 37